

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja

Kelli-Kaia Moora

MUINASJUTTUDE KASUTAMINE KOOLIEELIKUTEGA LÄBIVIIDAVATES
ÕPPETEGEVUSTES VALGA MAAKONNA LASTEAEDADE NÄITEL
bakalaureusetöö

Juhendaja: eesti keele algõpetuse assistent Age Salo

Tartu 2017

Muinasjuttude kasutamine koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes Valga maakonna
lasteaedade näitel

Resümee

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Valga maakonna koolieelsete lasteasutuste õpetajate eesmärgid ja eelistused muinasjuttude kasutamisel koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes. Muinasjuttude kasutamist õppetegevustes on vähe uuritud, kuid teooria põhjal saab öelda, et muinaslool on tähtis roll lapse sotsiaalses, emotsionaalses ja kognitiivses arengus, mida peab toetama ka koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevus. Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Uuringus osales seitse Valga maakonna lasteaiaõpetajat, kes õpetasid 6-7aastaste laste rühmas. Andmete analüüsimisel kasutati kvalitatiivset induktiivset temaatilist analüüsi. Uurimuse tulemustest ilmnes, et õpetajate arvates arendavad muinasjutud last sotsiaalselt, emotsionaalselt, kognitiivselt ja keeleliselt. Õpetajad rakendavad muinasjutte erinevates õppetegevustes, eelistades kasutada mitmesuguseid meetodeid. Selgus, et muinasjutud toetavad lapse arengut, seega on laste arendamise seisukohalt oluline muinasjutte õppetegevustes kasutada.

Märksõnad: muinasjutt, õppetegevused, lapsed, lapse areng

Using fairy tales in learning activities of preschoolers based on kindergartens in Valga county

Abstract

The objective of the Bachelor's thesis was to find out teachers' purposes and preferences of using fairy tales in preschoolers' learning activities in Valga county. Fairy tales usage in learning activities is not widely investigated, but on the basis of theory it is possible to say that fairy tales are important in a child's social, emotional, cognitive and language development that also has to improve pre-school establishment. Data was collected by carrying out semi-structured interviews. Seven preschool teachers, who taught in a group of 6-7 year old children at the kindergartens in Valga county, participated in the study. For analyzing the data qualitative inductive thematic analysis was used. It turned out from the research work that in the opinion of teachers fairy tales develop children socially, emotionally, cognitively and evolve their language skills. Teachers engage fairy tales in different learning activities preferring to use different kinds of methods. It turned out that fairy tales support a child's development, therefore it is important to use fairy tales in learning activities to improve children's skills.

Keywords: fairy tale, learning activities, children, child development

Sisukord

Resümee.....	2
Abstract.....	3
Sissejuhatus.....	6
Teoreetiline ülevaade.....	7
Muinasjutu olemus.....	7
Muinasjutu mõiste ja liigitus.....	7
Muinasjuttude tegelased ja sündmustik.....	8
Lapse areng ja seda toetavad õppetegevused.....	9
Kognitiivne areng.....	9
Sotsiaalne ja emotsionaalne areng.....	10
Lapse arengut toetavad õppetegevused.....	11
Muinasjutt lapse arengu toetajana.....	14
Muinasjutt ja lapse kognitiivne areng.....	14
Muinasjutt ja lapse sotsiaalne areng.....	15
Muinasjutt ja lapse emotsionaalne areng.....	15
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	16
Metoodika.....	17
Valim.....	17
Andmekogumismeetod ja protseduur.....	17
Andmete analüüs.....	18
Tulemused.....	19
Õpetajate eesmärgid muinasjuttude kasutamisel koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes.....	19
Emotsionaalne areng.....	20
Sotsiaalne areng.....	21
Kognitiivne areng.....	22
Keeleline areng.....	23
Muinasjuttude kasutusvõimalused koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes.....	24
Muinasjuttude liigid.....	24
Õppevaldkonnad.....	24

Muinasjuttude kasutamine koolieelikute õppetegevustes 5

Dramatiseerimine.....	26
Õpetajate põhjendused muinasjuttude kasutamise kohta koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes.....	27
Õppetegevused.....	27
Muud tegevused.....	30
Arutelu.....	30
Tänu sõnad.....	34
Autorsuse kinnitus.....	34
Kasutatud kirjandus.....	35
Lisa 1.....	41
Lisa 2.....	43

Sissejuhatus

Muinasjutt on õnneliku lõpuga lugu ebaõnnest, otsirännakust, võitlusest ja heakskiidust, millele on iseloomulikud kindlad seadused ning tegelastele ja sündmustikule on omased teatud tüüpilised tunnused (Zehetner, 2013). Muinasjutt on põhiline elutarkuste ning moraalsete väärtuste allikas, lastele muinasjutu tekste ette kandes anname neile võimaluse tundma õppida ühiskonnale omaseid käske ja keelde. Kui õpetajad tutvustavad lastele klassikalist sündmustikku, siis avaneb maailm, mis on täis tähendusrikkaid mõtteid (Kulikovskaya & Andrienko, 2016).

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse ülesanne on toetada lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel arenevad lapsel näiteks üldoskused, kujuneb terviklik ning positiivne arusaam iseenda ja oma teadmiste kohta; laps õpib ümbritsevat keskkonda mõistma ja kõlbliselt käituma (Koolieelse..., 2011). Mõistet „koolieelik” kasutatakse märkimaks 3-7aastaseid lapsi (Erelt et al., 2014). Kitsamalt kasutatakse sama mõistet ka 6-7aastaste laste ehk kooli minevate laste puhul. Kui laps läheb kooli, on tähtis, et ta oleks lisaks füüsilisele valmidusele kooliks valmis vaimselt, sotsiaalselt ja ka emotsionaalselt, seega on oluline lapsi igakülgsest arendada. Muinasjutt toetab lapse sotsiaalset, emotsionaalset ja ka kognitiivset arengut (Ruterana, 2012). Hallapi ja Padriku järgi (2008a) peaks 7-aastane laps ära tundma muinasjutu kui kirjandusžanri. Eelnevalt tulenevalt on oluline koolieelikute õppetegevustes lisaks teistele raamatutele ka muinasjutte kasutada.

Muinasjuttude kasutamine kasvatuslikul eesmärgil eeldab õpetajalt seda, et ta on teadlik, mida valitud lugu lastele ütleb, kuidas see lapsi kõnetab, mil viisil muinasjutud räägivad tunnetest ning mismoodi on lugu seotud laste emotsionaalse kogemuse ja teiste arenguliste väljakutsetega (Hohr, 2000). Muinasjuttudest võivad lapsed õppida rohkem kui ükskõik millisest muust loost (Bettelheim, 2007). Varasemate uurimuste põhjal on selgunud, et koolieelse lasteasutuse õpetajad kasutavad õppe- ja kasvatustegevuses lasteraamatuid (Kurik, 2012; Lääts 2014; Tigas, 2006). On leitud, et staažikad lasteaiaõpetajad peavad kõige olulisemaks lasteraamatuks muinasjuttu, noored lasteaiaõpetajad hindasid lisaks muinasjutule ka aimekirjandust (Kurik, 2012). Erdeli (2008) uurimusest tuli esile, et õpetajad kasutavad muinasjutte kõige sagedamini kuulamist ja kõnelemist arendavates tegevustes ning ilmnes, et võrdlemise ja arvutamise tegevustes kasutatakse muinasjutte väga vähesel määral. Andersone

(2009) tõi välja, et muinasjutud ei ole leidnud suurt kasutust matemaatikaga seotud tegevustes, põhjuseks oletatavasti see, et muinasjuttudes ei ole täielikult väärtustatud matemaatilist sisu.

On tehtud uurimusi lastekirjanduse kasutamise kohta koolieelsetes lasteasutustes (näiteks Kurik, 2012; Lääts, 2014; Tigas, 2006), kuid konkreetselt muinasjuttude kasutamist koolieelsetes lasteasutustes läbiviidavates õppetegevustes ei ole sügavuti uuritud. Üheksa aastat tagasi läbiviidud uurimusest (Erdel, 2008) võis küll leida, millistes tegevustes õpetajad muinasjutte kasutavad, kuid puudusid põhjendused, miks õpetajad muinasjutte näiteks keele ja kõne tegevustes kõige rohkem kasutavad või mis põhjusel muinasjutud matemaatika tegevustes väga vähesel määral rakendust leiavad. Samuti ei ole varasemalt põhjalikult selgitatud, mis eesmärkidel õpetajad muinasjutte tegevustesse valivad ja kuidas muinasjutte õppetegevustes kasutatakse. Eelneva põhjal võib öelda, et muinasjutud kannavad endas laste jaoks õpetlikku sisu ning erinevad lood toetavad laste arengut. Seega on oluline uurida, millist kasutust leiavad muinasjutud koolieelsetes lasteasutustes läbiviidavates õppetegevustes. Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada Valga maakonna koolieelsete lasteasutuste õpetajate eesmärgid ja eelistused muinasjuttude kasutamisel koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes.

Teoreetiline ülevaade

Muinasjutu olemus

Muinasjutu mõiste ja liigitus

Muinasjutt on kunstiline väljamõeldis, üks rahvajutu alaliike, mis põhineb vabal fantaasial (Müürsepp, 2003). Muinasjuttude fookus on, olenemata esitusviisist, alati olnud maagiliste vahendite otsimisel, ebatavaliste vahendite kasutamisel ning võimsatel inimestel ja loomadel, kes annavad peategelase võimaluse sobituda ümbritsevasse keskkonda ja elada tundes rahu ning naudingut (Zipes, 2012). Muinasloo esimestest sõnadest järeldub, et lugu on toimunud minevikus, näiteks algab lugu sõnadega: elas kord, kunagi ammu-ammu või vanasti. Muinasjutu alguses olev lühike väljend avab kujuteldava maailma, kus võib kõike juhtuda (Coulacoglou, 2014; Laugaste, 1986). Muinasjutt õpetab ja räägib tähtsatest asjadest otse ja lihtsas keeles ilma inimese tundeid kahjustamata (Järv, 2005a).

Muinasjutte on liigitatud erinevalt. Krusten jt (2006) on välja toodud, et muinasjutud jagunevad rahva- ja kunstmuinasjuttudeks, tegelaste ja sündmustiku alusel jaotatakse muinasjutud imemuinasjuttudeks, loomamuinasjuttudeks, piibli ainekule toetuvateks legendilaadseteks juttudeks ja novellilaadseteks muinasjuttudeks (Krusten et al., 2006). Näiteks rahvamuinasjutule on iseloomulik suuline levimine ja anonüümsus ehk kindla autori puudumine (Krusten et al., 2006). Rahvamuinasjutud on näiteks „Kakuke” ja „Naeris”. Seevastu kunstmuinasjutul on kindel autor ja see põhineb autori vabal fantaasial või folkloorsel ainekul (Krusten et al., 2006; Org, 2017). Kunstmuinasjutud on näiteks Eno Raua „Sipsik” ja Oskar Lutsu „Nukitsamees”.

Imemuinasjuttudes on põhiliseks väärtuseks kangelase kõlbeline headus, tavaliselt saab halb tegelane alati karistada ning hea tegelane tõuseb sotsiaalselt kõrgemale tasemele – vaeslapsel saab printsess (Järv, 2005b). Imemuinasjuttudes on fantaasial suurem roll, kui teistes liikides, kuid ainek ja elemendid on kogutud reaalsusest (Laugaste, 1986). Imemuinasjutu näiteks võib tuua Charles Perrault’ teose „Tuhkatriinu”.

Loomamuinasjutud on lühikesed lood, kus on loomadele antud mitmeid inimlike omadusi, näiteks kõnevõime (Järv, 2005b). Tegelasiks võivad olla nii kodu- kui ka metsloomad. Igal loomal on tavaliselt temale tunnuslik iseloomujoon, näiteks rebane on kaval ja omakasupüüdlik (Laugaste, 1986). Loomamuinasjutte võib leida Joel Chandler Harrise teosest „Onu Remuse lood”. Erdeli (2008) uurimusest selgus, et õpetajad kasutavad oma igapäevatoos ime- ja loomamuinasjutte. Erinevat liiki muinasjuttude kasutamine õppetegevustes avardab laste silmaringi, võimaldab tutvuda mitmesuguste tegelaste ja sündmustikega.

Muinasjuttude tegelased ja sündmustik

Muinasjuttudes on erinevaid tegelaskujusid. Juttudest võib leida vastutulelikke tegelasi, suursuguseid kuningaid ja kuningannasid, aga ka nõidasid, koletisi, trolle ja teisi hirmutavaid tegelasi (Dewan, 2016). Euroopa muinasjuttudes on tüüpilisteks tegelasiks vaesed, vaprad ja nutikad kangelased või kangelannad, kes saavad jõukaks ning hea elu peale pärast mitmeid riskantseid ja raskeid katsumusi (Andersone, 2009). Muinasjuttude tegelaskujud on välja toodud selliselt, et tähelepanu on pööratud vaid kõige tähtsamale (Bettelheim, 2007). Tegelasi kirjeldatakse harva, karakterid avanevad tegevuse käigus, käitumises ja ka tegelaste vahelises

suhtlemises (Laugaste, 1986). Muinasjuttude tegelaskujud ei ole kunagi ambivalentsed ehk head ja halvad samaaegselt (Bettelheim, 2007).

Muinasjutu sündmustikku võib vaadelda kui tegevuste ja reageeringute hierarhilist järgnevust (Hohr, 2000). Tegevustik koondub konfliktile, mis tavaliselt jõuab haripunkti loo keskel (Coulacoglou, 2014). Muinasjuttude sündmustik ning kujundikeele mitmetahulisus võimaldavad samal ajal õpetlikku momenti ja ka meelelahutust, puudutavad täiskasvanud inimese ja lapse hingekeeli ning pakuvad emotsionaalset naudingut (Järv, 2005a).

Lapse areng ja seda toetavad õppetegevused

Kognitiivne areng

Kognitiivne areng on seotud maailma tajumisega ja sellest aru saamisega (Veisson & Nugin, 2008). Lapsed võtavad ümbritsevast keskkonnast informatsiooni vastu tunnetusprotsesside taju, tähelepanu, mälu ja mõtlemise abil, seejärel mõtestavad saadud teadmisi ja need salvestuvad mälu hilisemaks kasutamiseks (Kikas, 2008). Lapsed ei oota passiivselt, et keegi neile teadmisi edastaks, vaid nad otsivad aktiivselt ja järjepidevalt informatsiooni ning sobitavad seda olemasolevate teadmistega. Isiklike kogemuste põhjal konstrueerivad nad vaatepildi tegelikkusest arendades kognitiivseid struktuure, mis panevad aluse ümbritseva keskkonna mõistmisele (Hetherington & Parke, 2003).

Selleks, et laps uusi teadmisi omandada saaks, tuleb tal meenutada olemasolevaid teadmisi, mõista nii uut kui ka varem omandatud infot ja seda seostada ning oma teadmisi rakendada. Bloomi (1956) kognitiivse määratluse järgi jagatakse õppe ja kasvatusesmärgid kuueks hierarhiliselt üles ehitatud kategooriaks. Teadmine ja mõistmine nõuavad madalama taseme mõtlemisoskust ning rakendamine, analüüsimine, sünteesimine ja hindamine vajavad kõrgema taseme mõtlemisoskust (Adams, 2015). Anderson jt (2001) lisasid Bloomi (1956) taksonoomiale loomise etapi, milleks on samuti vajalik kõrgema taseme mõtlemisoskus.

Teadmiste omandamise etapp hõlmab nii üldiste teadmiste kui ka spetsiifiliste teadmiste meenutamist (Bloom, 1956). Teadmiste meenutamine on vajalik tähendusrikkaks õppimiseks ja probleemide lahendamiseks (Adams, 2015; Omar et al., 2012). Arusaamise madalaima astme, mõistmise alla kuulub informatsiooni tõlgendamine ja üldistamine. Sellel tasemel saab inimene edastatud informatsioonist aru ja oskab kasutada ilma, et ta seda varemõpituga seostaks või saadud informatsiooni täielikku tähendust mõistaks. Rakendamine

on võime kasutada üldistusi ehk abstraktsioone, milleks võivad näiteks olla üldised ideed või reeglid, praktilistes ja konkreetsetes situatsioonides. Analüüsimine tähendab teabe osadeks jaotamist ning igast osast ja osadevahelistest seostest arusaamist. Sünteesimise tasemel tegeletakse loomisega, see tähendab elementide ja osade kokkupanemist nii, et tekiks ühtne ja uudne tervik. Hindamine on lähtuvalt püstitatud eesmärgist eelnevalt loodud materjalile ja kasutatud meetoditele hinnangu andmine (Bloom, 1956).

Koolieelses lasteasutuses on laps enamasti operatsioonide-eelses staadiumis (teine kuni seitsmes eluaasta), mida iseloomustab sümboliliste funktsioonide areng, mis on seotud ka kõne arenguga (Smith, Cowie & Blades, 2008). Nimetatud staadiumis on lapsed võimelised vaimselt esindama objekte ja sündmusi ning lastel areneb mälu ja kujutlusvõime. Mõtlemine on selles etapis üsna egotsentriline (Lutz & Huitt, 2004).

Sotsiaalne ja emotsionaalne areng

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) tuuakse sotsiaalsete oskustena välja nii iseenda kui ka kaaslaste tunnetamine, ühiskonnas olevate üldtunnustatud kommete omaksvõtmine, eetilistest tõekspidamistest lähtumine ning teiste inimestega suhtlemine. Sotsiaalsed oskused ei teki iseenesest, vaid neid õpitakse kasvatuse ja kogemuste kaudu (Keltikangas-Järvinen, 2013). Sotsiaalsed oskused ja nende arendamine on vajalik selleks, et laps oleks tulevikus, täiskasvanuna, edukas nii tööl, pereelus kui ka ühiskonnas (Ten Dam & Volman, 2007).

Sotsiaalse arengu all peetakse silmas arengu seda külge, mis on seotud ühiskonnas ja teiste inimeste keskel elamisega ning suhtlemisega (Huston, Bobbyt, & Bentley, 2015; Tankler, 1999). Sotsiaalse arengu alla kuuluvad enesehinnang ja motivatsioon, iseseisvus ning iseendaga hakkamasaamine, ümbritseva keskkonnaga kohanemine, suhtlemisoskus ja emotsioonid (Raudsepp-Alt, 2008). Sotsiaalse arengu käigus toimub sotsialiseerumine, protsess, mille käigus omandatakse ühiskonnale omaseid teadmisi, oskusi, reegleid, sealhulgas käitumisnorme ja väärtusi ning kaasatakse inimest ühiskondlikesse suhetesse (Khuziakhmetov & Nasibullov, 2016; Lindgren & Suter, 1994). Sotsialiseerudes omandatud oskused moodustavad sotsiaalse kompetentsuse ehk võime vaadata olukorda teise inimese vaatenurgast, õppida varasematest kogemustest ja rakendada saadud kogemusi alaliselt muutavas sotsiaalses kontekstis (Semrud-Clikeman, 2007). Lisaks hõlmab sotsiaalne kompetentsus suutlikkust ülesandeid lõpuni teha, vastutusega toime tulla ning oskusi, et

kontrollida sotsiaalseid ja emotsionaalseid läbielamisi (Jones, Greenberg, & Max Crowley, 2015).

Lapse emotsionaalne ja sotsiaalne areng on tihedalt seotud, sest laps väljendab emotsioone läbi sotsiaalsete suhete (Fleer & Hammer, 2013). Emotsionaalse arengu all mõistetakse emotsioonide reguleerimist ja emotsionaalset kompetentsust. Emotsionaalne kompetentsus on oskus vajadusel oma emotsioonide väljendamist reguleerida ning aru saada iseenda ja teiste inimeste emotsioonidest. Emotsionaalne kompetentsus on vajalik, et saavutada sotsiaalne ja akadeemiline edukus (Denham, Bassett, & Zinsser, 2012).

Emotsioonide reguleerimine hõlmab oma tunnete juhtimisvõimet ning oskust oma emotsioone sobivalt väljendada. Selleks, et oma tundeid juhtida on oluline mõista iseenda emotsioone, osata oma tundeid kontrollida ning muuta, et emotsioonid pigem abistaks kui takistaks erinevates situatsioonides toimetulemist (Denham, Bassett, & Zinsser, 2012). Lasteaias mängivad ja õpivad lapsed rühmas, kus on vajalik osata oma emotsioone reguleerida. Selleks, et rühmas oleks harmooniline keskkond ja lapsed ühiselt tegutseda saaksid, tuleb neil aru saada teiste tunnetest ning mõistma ka enda emotsioone (Fleer & Hammer, 2013). Tundeid, mille väljendamist ja millega hakkamasaamist lastel õppida tuleb, on mitmeid, kuid põhilised neist on hirm, kurbus, viha ja ka rõõm (Tropp & Mägi, 2008). Sotsiaalne ja emotsionaalne kompetentsus on oluline komponent koolivalmidusel (Heller et al., 2012). On tähtis, et õpetajad toetaksid lapsi nii sotsiaalselt kui ka emotsionaalselt, sellest tulenevalt arenevad lastel paremad sotsiaalsed oskused ning neil on vähem käitumisprobleeme (Huston, Bobbyt, & Bentley, 2015).

Lapse arengut toetavad õppetegevused

Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse seitsme valdkonna alaseid tegevusi, milleks on: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning liikumis-, muusika- ja kunstitegevused (Koolieelse..., 2011). Kõiki neid tegevusi võiks kokku võtta ühe sõnaga – õppetegevused. Õppetegevus on kombinatsioon erinevatest tegevustest, mis võimaldavad lapsel iseseisvalt teadmisi ja oskusi omandada (Sabirova, Zakirova, & Masalimova, 2016).

Õppetegevusi planeerides tuleb arvestada laste arengutaset, eripärasid, vanust, huve ja seda, et lapsed oleksid õppe- ja kasvatustegevustes aktiivsem pool ning tunneksid tegevustest rõõmu (Koolieelse lasteasutuse..., 2011). Õppetegevus on põhiline õpilase arengu suunamise

ja mõjutamise abinõu, mille käigus leiavad aset muutused teadmistes ja arusaamades (Vahar, 2015). Õppetegevuste tulemusel kujunevad lapsel kognitiivsed motiivid, uurimisoskused, isiklikud uued teadmised ning oskus tegutseda (Sabirova, Zakirova, & Masalimova, 2016).

Valdkonna „Keel ja kõne” üks õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke on, et laps on huvitatud lugemisest, kirjutamisest ja lastekirjandusest (Koolieelse..., 2011). Selleks, et seda saavutada, on õpetajal vajalik õppetegevustes raamatuid kasutada. Laste lugemishuvi ning lugemis-ja kirjutamisvalmiduse kujunemise toetamiseks tuleks õppetegevustesse valida žanrilt mitmesuguseid raamatuid ja tekste, näiteks muinasjutte, näidendeid ja luuletusi (Hallap & Padrik, 2008b; Koolieelse..., 2011). Erdeli (2008) uurimusest selgus, et muinasjuttude kasutamine koolieelikute õppetegevustes sõltub nädalateemast, laste huvist, vahenditest ja ajast, õpetajast endast ja tema soovist. Tigas (2006) leidis, et tegevustesse saadakse vajalik lastekirjandus lasteaiast, raamatukogust, lapsed toovad, rühmast või muudest allikatest.

Õppetegevusi on mitmesuguseid, näiteks kuuluvad siia alla vaatlused, vestlused, arutelud, jutustused, loendamine, praktilised tegevused, mängud ja dramatiseeringud (Laasik, Liivik, Täht, & Varava, 2008). Võimalik on juttu rakendada kunstitegevuses teemasse sisseelamiseks (Oll, 2008). Uut laulu saab lastele samuti läbi muinasjutu tutvustada (Muldma & Kiilu, 2008). Valkonnaga „Keel ja kõne” seotud tegevustes tuleks arendada jutustamisoskust näiteks pildi järgi jutustades, suunates lapsi ümberjutustusi tegema (Hallap & Padrik, 2008a). Muinasjutte võib valdkonnaga „Mina ja keskkond” seotud tegevustes kasutada erinevate keskkondadega tutvumiseks näiteks jutustusena või lavastusena (Laasik, Liivik, Täht, & Varava, 2008).

Muinasjuttude ettelugemine ning jutustamine on osa keeleõppest (Kärtner et al., 2006). Kui laps läheb kooli, on tal vajalik erinevate inimestega suhelda, mõista, mida talle öeldakse ja sellele vastata, oma mõtetest rääkida; osata jutustada pildi, kuuldu teksti ja ka isikliku kogemuse alusel (Koolieelse..., 2011). Nende oskuste kujunemist toetab raamatute kasutamine õppetöös. Muinasjuttude keel ja stiil on lapse jaoks lihtne ja arusaadav (Andersone, 2009; Bettelheim, 2007; Coulacoglou, 2014). Lasteraamatutes kasutatakse kirjakeelt, mille kaudu mitmekesistub laste suuline eneseväljendus, laieneb sõnavara, õpitakse tundma erinevaid lausetüüpe ja kuna lasteraamatute tekstid on huvitavad ning emotsionaalsed, siis need on abiks aktiivse kuulamise kujundamisel (Hallap & Padrik, 2008b). Kuriku (2012) uurimusest ilmnes, et õpetajad kasutavad tegevustes lasteraamatute lugemist, jutustamist, rakendatakse dramatiseerimist, lasteraamatuid kasutatakse pildimaterjalina ning lapsed loevad

ja jutustavad ise. Erdeli (2008) läbiviidud uurimusest tuli esile, et õpetajad loevad ja jutustavad lastele muinasjutte. Vreimanni (2016) läbiviidud uurimusest selgus, et muinasjuttude lugemine toetab laste jutustamisoskuse arengut ja jutustuse sidusust. Erdel (2008) tõi oma uurimuses välja, et muinasjutte esitatakse unejutuks ja muinasjutud leiavad lisaks õppetegevustele kasutust laste vaba mängu ajal, lapsed lugesid ise muinasjutte.

Lapse kasvamise ja terve arengu toetamiseks on kohane mängu kaudu õppimine, sest mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus (Koolieelse ..., 2011; Miller & Almon, 2009). Mäng on lapse jaoks loomulik vahend, et õppida teistega koostööd tegema, arutlema ning väljakutseid ületama, mäng lubab lapsel olla loov (Milteer et al., 2012). Muinasjutt esindab ideaalset mängusituatsiooni (Hohr, 2000). Muinasjutud annavad lastele võimaluse kogeda kujutletavat situatsiooni, mida saab mängus edasi arendada (Fleer & Hammer, 2013). Muinasjuttu võib vaadelda kui kutset mängu, mis on lapse jaoks ahvatlev, sest muinasjutt annab kõigepealt võimaluse valida endale roll ning seejärel kindlustab õnneliku ning positiivse lõpplahenduse. Jutust osavõtt sõltub lapse otsusest, pakutakse meeldivat näitlemisrolli, garanteerides sellega lapsele ennastimetlevat tasu (Hohr, 2000). Läbi muinasjuttude õpib laps mängus ette nägema iseenda ja kaaslaste tegude tagajärgi (Fleer & Hammer, 2013).

Lasteaias kasutatavaid näitemänge võib nimetada dramatiseeringuteks, millel on erinevad žanrid ja esitamiskiivid (Haljak, 2011). Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisel suunatakse lapsi lisaks ettelugemisele, ümberjutustamisele, joonistamisele ja oma raamatute valmistamisele ka dramatiseerimise kaudu kirjandusest aru saama ja seda hindama (Koolieelse..., 2011). Baker (1996) tõi välja, et õpikeskkonnas kasutatakse kolme liiki dramatiseeringuid: lavastusmängu või rollimängu, loovdraamat ja formaalset draamat. Lavastusmängu või rollimängu algatab laps, seda soodustab loov keskkond. Loovdraama tähendab loo ümberjutustamist dramaatilises vormis ehk rekvisiite kasutades. Nendeks vahenditeks võivad näiteks olla nukud, maskid ja kostüümid. Kolmas liik on formaalne draama, mida lasteaias kõige vähem näha võib (Baker, 1996).

Tihti toetuvad lapsed dramatiseerides lugudele ja muinasjuttudele, millega nad on varasemalt kokku puutunud või mõtleavad ise loo välja (Haljak, 2011). Kulikovskaya & Andrienko (2016) tõi välja, et muinasjutu dramatiseerimine on tõhus meetod kujutlusvõime arendamiseks ja originaalse mõtlemise avaldumiseks. Lapsed on dramatiseerimisest aktiivselt haaratud, mängivad õhinal loo tegelaste rolle, kirjeldavad sündmusi, etendavad

tegelastevahelisi suhteid ja loovad õnneliku lõpuga sündmustiku. Tuttava muinasjutu sündmustik aitab lastel mõista põhjus-tagajärg seoseid ja muinasjutu eksistentsiaalset tausta (Kulikovskaya & Andrienko, 2016). Lugude lavastamine on laste jaoks motiveeriv tegevus ning kannab erilist väärtust: laps areneb kognitiivselt -mõtlemine muutub keerukamaks-, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja motoorselt, arenevad loovus ja ka kirjaoskus (Baker, 1996; Wright et al., 2008).

Muinasjutt lapse arengu toetajana

Muinasjutt ja lapse kognitiivne areng

Muinasjutud on laste jaoks köitvad, sest need sisaldavad arenemise ja kasvamisega seotud mustreid (Dewan, 2016). Lastekirjandus, mille alla kuulub ka muinasjutt, arendab laste sotsiaalseid, emotsionaalseid ja kognitiivseid võimeid (Kärtner, et al., 2006). Muinasjuttu kuulates tuleb lastel silmas pidada ja aru saada terviklikust, teineteisega seotud sündmuste ahelast – seeläbi areneb laste mõtlemine (Leppik, 2004). Loost, tegelaste käitumise põhjustest ja tagajärgedest, arusaamist toetab koos lastega kuulatud jutu analüüsimine, arutlemise käigus areneb lapse kõne (Hallap & Padrik, 2008b). Muinasjutud, arendavad lapse sõnavara, sõnade, fraaside ja lausete kordused, kutsuvad last neid matkima ning seeläbi jäävad ka meelde, areneb lapse mälu. Lisaks annavad muinasjutud lastele võimaluse tutvuda fantaasiamaailmaga (Kärtner et al., 2006).

Õpetaja suunamisel peavad lapsed saama maailmast reaalse pildi. On inimesi, kes mõistavad muinasjutte hukka, sest arvatakse, et muinasjutud tekitavad illusioone ning edastavad maailma kohta valesid teadmisi (Wolff, 2014). Põhjus võib olla selles, et kuigi muinasjuttu on põimitud igapäevaelu elemendid ning lugu tundub algavat realistlikult, ei osuta ennemuistne jutt täiesti selgelt välisele maailmale (Bettelheim, 2007). Näitena võib tuua elutute asjade kõneoskuse, muinasjuttudes oskavad nii lilled, puud, kui ka loomad rääkida, reaalses maailmas need objektid inimkeelt ei oska.

Kärtner jt (2006) leidsid, et kuulatud lood toetavad laste loovust. Loovus on millegi uue loomine, seades vana materjali uudsetesse seostesse ja luues detailidest terviku, loovusliku tegevuse aluseks on kujutlusvõime (Siimer, 2016). Rahman (2017) tõi välja, et muinasjutt toetab laste kujutlusvõime arengut, sest lugu kuulates kujutavad lapsed ette loos valitsevat õhkkonda. On jutte, mis kutsuvad lapsi osa võtma suurtest ja ohtlikest seiklustest

ning on lugusid, milles laps saab elada kuninglikus lossis, kus täidetakse kõik tema vajadused. Sellised lood arendavad laste kujutlusvõimet ja suunavad elus heade asjade poole pürgima ning edukas olema (Rahman, 2017).

Muinasjutt ja lapse sotsiaalne areng

Muinasjutud aitavad kaasa sotsialiseerumisele vormides kombeid, väärtusi ja harjumusi, ühtlasi on muinasjutud abivahendiks moraali õpetamisel (Ruterana, 2012). On leitud, et lapsed usuvad üle igasuguste ootuste, mida nad muinasjuttudes kuulevad ja mitte keegi lastest ei küsi, kas kuulnud lugu vastab tõele (Kulikovskaya & Andrienko, 2016). Muinasjuttudes pööratakse tähelepanu õiguste ja normide rikkumise tagajärgedele ning seetõttu võimaldavad muinasjutud lastel õppida ette ennustama igapäevaelus ette tulevaid stsenaariume ja omandada kogemusi rajamaks suhteid täiskasvanutega ja lastega (Kulikovskaya & Andrienko, 2016). Muinasjuttudes tuuakse välja vastastikuse austamise olulisus ja näidatakse, et kui inimene käitub alateadlikult, enesekeskselt või püüab kellegi üle võimu saavutada, siis ta põhjustab sellega kahju (Mitchell, 2010).

Muinasjutud aitavad lapsel leida vastuse küsimusele, milline maailm tegelikult on ning missugune on tema koht selles maailmas (Zehetner, 2013). Kulikovskaya & Andrienko (2016) tõid välja, et muinasjuttudest saavad lapsed teada, mis on elus hea ja mis halb, õpivad heal ja halval vahet tegema ning määratlevad vastavalt sellele oma hoiakud. Arusaamine mõttest, et ainult head ja halvad tegelased on olemas muinasjuttudes, võimaldab lastel omataolistega suhteid luua. Lapsed hakkavad mõistma, et erinevatel eluperioodidel on igal inimesel ühed, kas head või halvad omadused ülekaalus ning saavad aru, et inimesed eksivad (Kulikovskaya & Andrienko, 2016).

Muinasjutt ja lapse emotsionaalne areng

Muinasjuttude jutustamine või taasetendamine võimaldab õpetajal kasutada emotsioonideküllaseid loomingulisi situatsioone, mis aitavad lastel teadlikuks saada iseenda emotsioonidest ja tundeseisundist ning seeläbi areneb oskus iseseisvalt emotsioone reguleerida (Fleer & Hammer, 2013). Muinasjuttudes tuuakse välja lapse tundemaailmaga seotud eetilised probleemid, seetõttu võivad lapsed pikalt muinasjuttu kuulata (Leppik, 2004).

Mõnedes muinasjuttudes minimeeritakse hirm, kurjus ja vägivald ning seejuures unustatakse ära, et on lapsi, kes naudivad ohtlikke situatsioone, eriti turvalises keskkonnas (Dewan, 2016). Muinasjutud võimaldavad lastel kogeda kahekordseid tundeväljendusi, kui lapsed samastuvad kangelasega ja elavad loo sündmustikku uuesti läbi muinasjuttu kuulates, dramatiseerides, enda dramatiseeringut videolt vaadates ning ka raamatu illustratsioone jälgides (Fleer & Hammer, 2013). Muinasjutud võimaldavad lastel kogeda samasuguseid hirme ja ärevust nagu loo tegelased, aga seda limiteeritud turvalises keskkonnas. Tegelased, kes peavad vastu seisma hirmuäratavatele situatsioonidele, näitavad lastele oskusi, kuidas hakkama saada võimaldades lastel harjuda elu väljakutsetega (Dewan, 2016).

Muinasjutule on omane sõnastada eksistentsiaalne dilemma, nagu vajadus olla armastatud või hirm, et mind peetakse väärtusetuks, rõhutatult ning lühisõnaliselt (Bettelheim, 2007). Muinasjuttude sihiks on tekitada armastus elu vastu ning innustada ja anda lootust, et vaatamata ebaõnnele või halvale saatusele on võimalik kõik raskused ületada (Hohr, 2013). Muinasjutud annavad lastele teada, et eluraskused on möödapääsmatu osa inimese elus ja raskustega tuleb võidelda. Erinevad lood näitavad lastele, et maailmas eksisteerib inimesi, kellel ei ole ainult head kavatsused ja juhtub sündmusi, mis panevad meid nutma. Kui raskustest hoolimata selg sirgu lükata, ootamatute ja võib juhtuda, et ka ebaõiglaste katsumustega vastamisi seista, siis on võimalik takistused ületada ja lahingust võitjana väljuda (Bettelheim, 2007).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Muinasjutud on ajast aega olnud osa laste igapäevaelust (Tsitsani et al., 2012). Varasematest uuringutest (Erdel, 2008; Kurik, 2012; Lääts, 2014; Tigas, 2006) selgus, et õpetajad kasutavad õppetegevustes lasteraamatuid, sealhulgas muinasjutte. Riisi (2007) uurimusest ilmnes, et muinasjutud tutvustasid lastele kirjanduslikke väljendeid, andsid teadmisi loomade kohta, õpetasid austavat suhtumist loodusesse ja seda, kuidas ei ole õige käituda. Männi (2008) uurimuse tulemustest selgus, et muinasjuttude kaudu õppisid lapsed leidma vigu oma käitumises, tegudes ja ka suhtlemises, oskasid leida põhjus-tagajärg seoseid ning vastuseid oma hirmudele. Eelneva põhjal võib öelda, et muinasjuttudel on tähtis roll laste arengu toetamisel. Uurimuse eesmärgiks on välja selgitada Valga maakonna koolieelsete lasteasutuste õpetajate eesmärgid ja eelistused muinasjuttude kasutamisel koolieelikutega läbiviidavates

õppetegevustes. Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks sõnastati kolm uurimisküsimust:

- 1) Missugused on õpetajate eesmärgid muinasjuttude kasutamisel koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes?
- 2) Kuidas õpetajad muinasjutte koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes kasutavad?
- 3) Kuidas õpetajad põhjendavad muinasjuttude kasutamist koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes?

Metoodika

Valim

Uurimuses kasutati ettekavatsetud valimit, millest lähtuvalt valitakse uuritavad uurimusse kindlate kriteeriumite alusel (Õunapuu, 2014). Uurimusse kaasati õpetajad, kes õpetasid 6-7aastaste laste rühmas või olid viimase kolme aasta jooksul koolieelikute rühmas õpetanud. Viimase kolme aasta kriteerium lisati selleks, et valimisse kindlasti sobiv arv õpetajaid leida. Valimisse kuulus seitse Valga maakonna koolieelse lasteasutuse õpetajat. Kolm õpetajat õpetas koolieelikute rühmas 2015/16 õppeaastal ja neli õpetajat õpetasid 2016/17 õppeaastal, rühmas, kus on 6-7 aastased lapsed. Uurimuses osalenud õpetajate tööstaaž ulatus 3,5 aastast kuni 43 aastani ($M = 24,2$ aastat).

Valimisse õpetajate leidmiseks käis töö autor koolieelsetes lasteasutustes kohapeal, võttis telefoni või e-kirja teel ühendust lasteaedade juhtkondadega, kes aitasid valimi kriteeriumitele vastavad õpetajad välja selgitada. Õpetajaid teavitati uurimuse olemusest, andmete kogumise viisist, anonüümsuse tagamisest e-kirja teel ja suuliselt. Konfidentsiaalsuse tagamiseks asendati töös uurimuses osalenud õpetajate nimed pseudonüümidega (näiteks Õ 1, Õ 2), et uurimuse tulemusi ei oleks võimalik seostada kindlate isikutega ega konkreetsete koolieelsete lasteasutustega.

Andmekogumismeetod ja protseduur

Bakalaureusetöös kasutati kvalitatiivset uurimisviisi, milles keskendutakse inimeste kogemuste, tegutsemiste aluste ja arusaamade märkamisele, kirjeldamisele, tõlgendamisele ning analüüsimisele (Bazeley, 2013; Laherand, 2008). Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud, kus küsimuste esitamise järjekorra määrab intervjuueerija ning

intervjuu käigus on lubatud küsimusi ümber sõnastada ja juurde küsida (Õunapuu, 2014). Töö autor koostas intervjuu kava lähtudes oma seminaritööst, töö uurimisküsimustest ja eesmärgist.

Intervjuu kavas oli kokku 26 küsimust (lisa 1). Küsimused jagati kahe uurimisküsimustest tuleneva teema alla. Uurimuse valiidsuse tõstmiseks viidi ühe õpetajaga läbi pilootintervjuu. Pärast pilootintervjuu läbiviimist intervjuu transkribeeriti ja loeti läbi, et olla kindel, kas koostatud küsimustega saadi olulist ja vajalikku informatsiooni. Pilootintervjuu transkriptsioon saadeti ka töö juhendajale tutvumiseks. Iga intervjuu läbiviimise järel täideti uurijapäevikut, mis aitas kaasa uurimisprotsessi dokumenteerimisele ja reflekteerimisele (Laherand, 2008). Uurijapäevikusse märgiti intervjuude järgselt tekkinud mõtted ja tunded ja seda täiendati ka pärast intervjuude transkribeerimist (lisa 2).

Andmete kogumiseks viidi 2017. aasta kevadel läbi seitse poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuu algas taustaandmete kogumisega ja seejärel esitati uuritavatele mõned sissejuhatavad küsimused, mis aitasid teemasse sisse elada ning põhiosa küsimustele üle minna. Intervjuu esimeses osas soovis töö autor teada saada, miks ja kuidas õpetajad oma töös muinasjutte kasutavad ja mida arvavad õpetajad muinasjutu rollist lapse arengus. Intervjuu teises osas uuris töö autor põhjalikumalt muinasjuttude kasutamist koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes.

Intervjuude kestus oli 47 minutit kuni 1 tund ja 23 minutit ($M=68$ minutit). Intervjuud toimusid koolieelsetes lasteasutustes, rühmaruumis või siis mõnes teises lasteasutuse ruumis. Kõik intervjuud salvestati mobiiltelefoni abil, salvestamiseks kasutati mobiilirakendust Helisalvesti.

Andmete analüüs

Andmete induktiivsel analüüsimisel kasutati temaatilist analüüsi, mis koosneb kuuest etapist ja võimaldab paindlikult kindlaks teha ja analüüsida andmetes sisalduvaid teemasid (Braun & Clarke, 2006). Teemaatiline analüüs sobib näiteks vähe uuritud teemade ja valdkondade uurimiseks (Kalmus, Masso, & Linno, 2015). Andmetega tuttavaks saamise etapis transkribeeriti kogutud andmed ja loeti materjali korduvalt (Braun & Clarke, 2006). Intervjuude transkribeerimisel kasutati helifailide kuulamiseks programmi VoiceWalker, mis võimaldas vajalikul hetkel kuulamises pausi teha, vajadusel lindistust edasi või tagasi kerida.

Kõik transkriptsioonid kirjutati programmis LibreOffice Writer. Pärast intervjuude transkribeerimist kuulati intervjuud veelkord läbi ning vajadusel täiendati transkriptsioone.

Teises etapis alustati koodide loomisega (Braun & Clarke, 2006). Andmete analüüsimiseks kasutati programmi LibreOffice Writer. Kõigepealt koostati kahest veerust koosnev tabel. Ühte veergu lisati intervjuu transkriptsioon ning teine veerg jäi koodide jaoks. Seejärel koostati kaks eraldi faili, ühte lisati koodid koos kasutatud värvide nimetustega ja teise faili tehti tabel, kuhu märgiti värvide kaupa, mida on juba kasutatud. Kõiki kolme faili täiendati paralleelselt. Pärast esmast kodeerimist vaadati andmed veelkord üle, täiendati uute koodidega ja liideti koode omavahel. Töö usaldusvääruse tõstmiseks saadeti üks kodeeritud intervjuu kaaskodeerijale, töö juhendajale, koodide kontrollimiseks.

Temaatilise analüüsi kolmandaks etapiks on teemade otsimine ja see saab alguse siis, kui kõik kogutud andmed on kodeeritud (Braun & Clarke, 2006). Libreoffice Calcis koostati teemade loomiseks tabel, kuhu lisati uurimisküsimused. Koodid jagati uurimisküsimuste alla ning alustati teemade loomisega. Kokku tekkis uurimisküsimuste alla üheksa peateemat. Neljandas etapis vaadati teemad üle ja alustati teemadele täpsete nimetuste leidmisega. Teemade nimetamisel lähtuti koodidest ja olemasolevast teooriast. Pärast koodide peateemade alla jagamist tekkis viie peateema puhul vajadus alateemade loomiseks. Kui kõik koodid olid jagatud, vaadati veelkord üle nende jaotumine ja korrastati teemade nimetusi. Seejärel alustati tulemuste kirjapanekut.

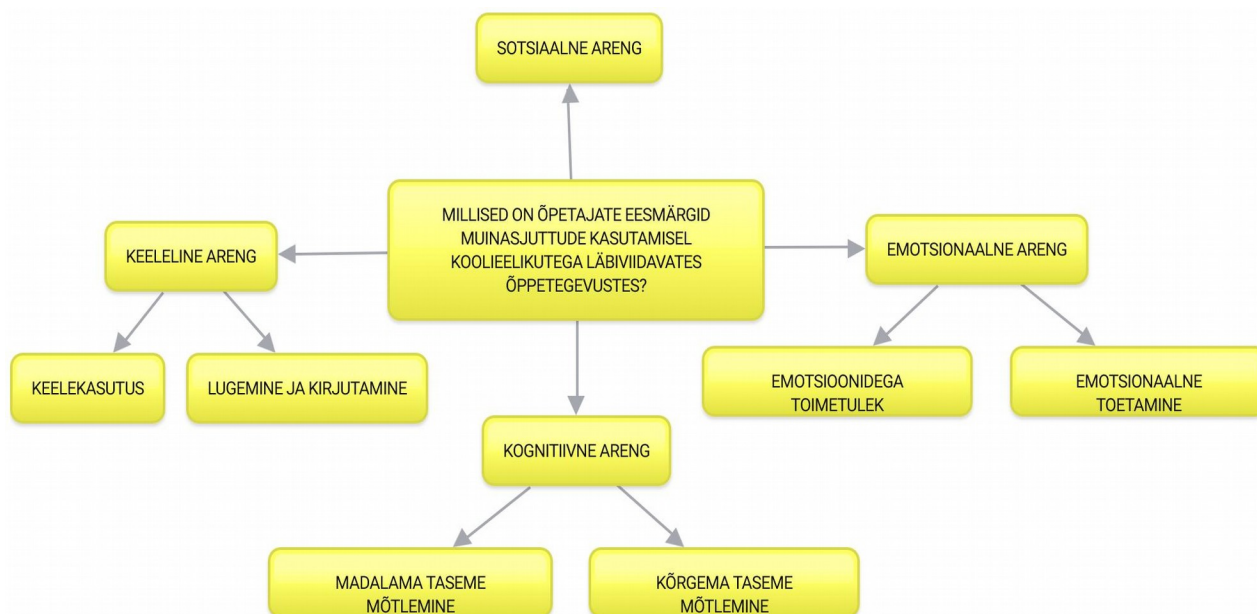
Tulemused

Uurimuse tulemused esitatakse järgides uurimisküsimusi. Iga uurimisküsimuse juurde on toodud mõistekaardid teemade ja alateemade jaotumise kohta. Näidetena esitatakse kaldkirjas uuritavate poolt öeldud mõtted, millest on sisu arusaadavamaks muutmiseks välja jäetud sõnakordused ja parasiitsõnad ning parandatud sõnade järjekorda.

Õpetajate eesmärgid muinasjuttude kasutamisel koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes

Õpetajate kirjeldused muinasjuttude kasutamise eesmärkide kohta koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes jagunesid nelja peateemasse: „Emotsionaalne areng” (kaks

alateemat), „Sotsiaalne areng”, „Kognitiivne areng” (kaks alateemat) ja „Keeleline areng” (kaks alateemat). Teemad ja alateemad on näidatud joonisel 1.

Joonis 1. Esimese uurimisküsimuse teemade ja alateemade jaotus.

Emotsionaalne areng

Õpetajad tõid välja, et muinasjutud tekitavad lastes erinevaid emotsioone. Nimetati rõõmu, viha, kurbust, ärevust ja hirmu. Selgitati, et muinasjutud ja nende üle arutlemine aitavad lapsel oma emotsioone paremini tundma õppida, areneb võime oma emotsioonidega toime tulla ja enda tunnetest rääkimise oskus. Vastajad leidsid, et kui muinasjutu lugemise juurde erinevaid intonatsioone kasutada, siis see paneb lapsed emotsionaalselt kaasa elama. Õpetajate arvates tuleb muinasjutu emotsioon hästi välja ka siis, kui lapsed seda lavastavad või muinasjutu põhjal tehtud etendust vaatavad. Näiteks arvas Õ6: „Kui ta on väiksem, siis ta võib-olla ei saagi veel aru, mis mul viga on, ta ei oska oma emotsioonidest rääkida. Aga muinasjutt aitab seda rohkem lahti mõtestada.”

Uurimuses osalenud õpetajad rääkisid, et muinasjuttude kuulamine ja nende üle arutlemine toetab teiste inimeste tunnete mõistmise oskust ehk aitab kaasa empaatiavõime arengule. Leiti, et kui muinasjutu sisu üle arutletakse, siis lapsed oskavad välja tuua, kuidas loo tegelane ennast tundis. Üks intervjuueeritav oli arvamusel, et muinasjutte kuulates kogevad lapsed samasuguseid olukordi ning tunnevad sarnaseid tundeid nagu muinasjututegelased.

„Ikkagi seda empaatiavõimet kindlasti arendavad. Laps suudab olla selles olukorras, mis on need kangelased ja tunda neid tundeid läbi, olla natukene teise nahas.” (Õ 7)

Õpetajad meenutasid meelsasti muinasjutte lapsepõlvest. Üks intervjuueeritav ütles, et lapsed teavad neid muinasjutte, mida neile lasteaias edastatakse. Respondendid tõstsid esile muinasjutu õnneliku lõpu ja leidsid, et õnnelik lõpp toob rõõmu ja tekitab hea tunde.

Õ1 ütles: „Ma arvan, et põhiline ongi see hea tunne, mis tekib kui sa nagu selle muinasjutu oled ära kuulnud. Hea lõpp tekitabki sinus sellise hea tunde.”

Õpetajate sõnul näeb laps muinasjuttu kuulates, et headus võidab kurjuse. Nimetati, et muinasjutt tekitab lastes rahutunde. Üks intervjuueeritav arvas, et muinasjuttude ülesehitus pakub lastele kindlustunnet ning märkas sarnasust muinasjutu ja õppetegevuste ülesehituse vahel – mõlemal on kindel algus ja lõpp.

Sotsiaalne areng

Õpetajad rääkisid, et muinasjutud suunavad lapsi õigel ja valel käitumisel vahet tegema. Oldi arvamusel, et laps, kuulates muinasjuttu, näeb, et hea käitumisviis ja headus saab positiivset tagasisidet, halvasti käitudes on vajalik ka vastutust kanda. Toodi välja, et kuna muinasjuttudes on sees hea ja halb, siis see aitab ka kaasa oskusele heal ja halval vahet teha. Mitmed õpetajad nimetasid seoses muinasjuttudega „Kiusamisest vabaks” programmi. Räägiti, et karud on rühmas nagu muinasjututegelased ja et lisaks elulistele situatsioonidele arutletakse karukoosolekutel erinevaid olukordi ka läbi muinasjuttude. Leiti, et muinasjututegelased on oma käitumisega ja tegutsemisega lastele eeskujuks ning võimalik, et lapsel tekib muinasjuttu kuulates samuti soov parem ja tublim olla. Üks õpetaja tõi konkreetselt välja, et lapsed tahavad olla heade tegelaste moodi. Kaks õpetajat jutustasid, et muinasjuttudest saavad lapsed teada, et on olemas kindlad reeglid, mida tohib teha ja mida mitte. Näiteks toodi välja, et lapsel tuleb täiskasvanu sõna kuulata; kui kusagile minna soovitakse, tuleb luba küsida; võõrastega ei tohi rääkida. Lood suunavad õpetajate sõnul lapsi reeglitest ka reaalses elus kinni pidama, näitavad, kuivõrd oluline on täiskasvanut kuulata ja osutavad sellele, et reeglite ületamisel on tagajärjed. Üks intervjuueeritav leidis, et muinasjutu kaudu saavad lapsed teadmisi lauakommetest.

„Hunt ja seitse kitsetalles” - seal on ema ja kitsetalles, kui ema ütles ärge tehke ust lahti kellelegi, nad peavad kuulama, mis ema ütles. Lapsed ei kuulanud ja sellest tuli

suur pahandus. Laps peab ikka kuulama täiskasvanuid, et midagi halba nad ei taha.

(Õ 3)

Õpetajad selgitasid, et muinasjutud kasvatavad lastes hoolivust, headust, austust, töökust ja sõbralikkust, mis on olulised koos tegutsemiseks. Toodi välja, et muinasjutud toetavad oskust märgata rühmakaaslasi ja mõista nende emotsioone. Leiti, et muinasjutud ja nende lavastamine näitavad lastele, kui tähtis on üksteisega arvestada, sealhulgas erinevusi aktsepteerida; olla abivalmis ja toetav. Lisati, et muinasjutte kuulates panevad lapsed tähele, kui loo tegelane midagi hästi või halvasti teeb. „Sõbralikkust ja austust ja et väiksemaid peab hoidma. Peab ikka heasüdamlik olema, muidu me ei saa ju läbi, meid on nii palju siin.” (Õ 4) Intervjueeritavad tõid välja, et läbi muinasjuttude lavastamise areneb laste suhtlemisoskus, koostööoskus, lapsed muutuvad julgemaks ja avatumaks.

Kognitiivne areng

Õpetajad leidsid, et muinasjuttu kuulates tekib lapsele loost kujutluspilt ja kui ta lugu kuulab, siis ta ka mõtleb. Vastajad tõid välja, et lapsi suunatakse mõtlema küsimuste abil. Õpetajad rääkisid, et ühe võimalusena jäetakse lugu pooleli ja lapsed saavad mõelda, mis edasi sai. Teise võimalusena palutakse lastel mõelda, mis oleks võinud kuulnud loos teisiti olla. Lisati, et muinasjutud arendavad kujutlusvõimet ja loovust. Üks intervjueeritav rääkis, kuidas muinasjutt suunas lapsi loogiliselt mõtlema. Õpetajate sõnul mõtlevad lapsed ise samuti lugusid välja, mida mängus koos vahenditega rakendatakse. Nimetati ka seda, et lapsed mängivad tuttava muinasjutu lõppu teistsuguseks. Leiti, et muinasjutt on kirjutatud lapsele mõistetavalt. Täpsustati, et läbi muinasjutu on lastel kergem aru saada sellistest asjadest nagu kannatlikkus, headus ja hirm. Õpetajate arvates on oluline, et lapsed saaksid muinasjutust aru, oskaksid muinasjutul ja reaalsel elul vahet teha ja toodi välja, et lastega arutletakse situatsioonide üle, mis päriselus võimalikud ei ole. Õ7 rääkis: „See on üks lihtsamaid õpetuslikke asju üldse, mille kaudu saab emotsionaalselt ja muid teadmisi omandada. See on lapsele arusaadavas vormis, jõuab temani, ja sellises kontekstis, et laps võtab selle vastu kohe.”

Arvati, et läbi muinasjuttus olevate olukordade analüüsimise ja arutlemise areneb lastel seoste loomise oskus ning mõned vastajad tõid näiteid, kuidas lapsed kannavad lugudes kuuldut ka pärisellu. Õpetajad leidsid, et muinasjutud ja sellega seotud tegevused arendavad laste tähelepanu, mälu ja kui muinasjutte lavastatakse, siis areneb püsivus. Toodi välja, et kui

muinasjuttu valesti rääkida, siis lapsed panevad seda tähele ja märkavad, kui varem kuuldud lugu on teoses teistmoodi esitatud. „Siis sa naljapärast paned seal mingi lause valesti: ei ole nii, hoopis teistmoodi oli. Tähendab nad panevad tähele.” (Õ 4)

Leiti, et näitlik materjal toetab muinasjutu kuulamisele keskendumist ja muinasjutu põhjal pildiseeria järjestamine on mälu arendav tegevus. Kaks õpetajat arvasid, et muinasjutud toetavad enda muredest ja probleemidest arusaamist ja julgustavad lapsi nendest rääkima.

Keeleline areng

Uurimuses osalenud õpetajad tõid välja, et muinasjutud laiendavad laste sõnavara. Nimetati, et muinasjuttude kaudu saavad lapsed teada näiteks omadussõnu, tegusõnu, vanasõnu. Õpetajad selgitasid, et kui jutus on laste jaoks võõras sõna, siis räägitakse selle tähendus lahti. Arvati, et muinasjuttudes olevad kordused aitavad uut sõnavara meelde jätta. Üks õpetaja tõi näite, kuidas muinasjutu abil vähenes sõna valesti kasutamine. Üks vastaja lisas, et muinasjututegelasi hääldes saab arendada häälimisoskust. Mõned vastajad leidsid, et muinasjutte kuulates õpib laps lauseehitust tundma ja muinasjuttude jutustamine toetab lauseehituse täiustumist. Õpetajate sõnul arendavad muinasjutud jutustamise ja küsimuste esitamise oskust. Selgitati, et muinasjuttude lavastamise ja jutustamise käigus muutub paremaks laste intonatsioon ja diktsioon. Mõned vastajatest rääkisid, et muinasjutud toetavad eesti keelt teise keelena rääkivate laste keelelist arengut. Näiteks arvas Õ2: „Arendavad lapse sõnavara, sellepärast et igas muinasjutus on selliseid sõnu, mida on vaja lastele selgitada, mida laste käest hiljem küsin. Kuidas nad sellest aru said ja mis neil meelde jäi.”

Toodi välja, et muinasjuttude kasutamisega soovitakse lastes tekitada huvi raamatute vastu, lugemishuvi ja arendada kuulamisoskust. Mitmed õpetajad nimetasid, et lapsed toovad kodust lasteaeda raamatuid kaasa. Üks intervjuueeritav rääkis, et lasteaias käib raamatukogu, kus lapsed saavad ise raamatuid valida. Kui laps on raamatu läbi lugenud või lapsele on seda ette loetud, jutustatud, siis tehakse ühine ring, kus laps saab soovi korral enda valitud teosest rühmakaaslastele rääkida. Õ1 leidis: „Võib-olla see ka, et lastes üldse tekitada huvi selle kirjanduse ja üldse muinasjuttude ise lugemise vastu. See tegelikult töötas. Nad vaatasid, et okei, et see oli tore muinasjutt ja tahtsid ise vaadata raamatut.”

Leiti, et muinasjuttude abil saab toetada lugemisoskuse kujunemist. Toodi välja, et muinasjuturaamatutest saavad lapsed näha sõnade kirja pilti ja kui lapsed enda algatatud muinasjuttu üles kirjutavad, areneb kirjaoskus.

Muinasjuttude kasutusvõimalused koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes

Õpetajate arvamused muinasjuttude kasutamise võimaluste kohta koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes jagunesid kolmeks peateemaks: „Muinasjuttude liigid”, „Õppevaldkonnad” (kaks alateemat) ja „Dramatiseerimine”. Teemad ja alateemad on näidatud joonisel 2.

Joonis 2. Teise uurimisküsimuse teemade ja alateemade jaotus.

Muinasjuttude liigid

Õpetajate toodud näidetest tuli esile, et koolieelikutega kasutatakse kunstmuinasjutte, imemuinasjutte, loomamuinasjutte, rahvamuinasjutte ja klassikalisi muinasjutte. Kolme õpetaja räägitust selgus, et lastele soovitakse tutvustada erinevaid muinasjutte: uuemaid ja vanemaid. Leiti, et muinasjutte saab õppetegevustes kasutada ning üks intervjuueeritav märkis, et kui pole võimalik rakendada tervet muinasjuttu, siis saab kasutada mõnda tegelast.

„Põhimõtteliselt on ju võimalik ükskõik mis valdkonda seostada muinasjuttudega.“ (Õ 1)

Vastajad rääkisid, et muinasjutud sisaldavad erinevate valdkondade õpetamiseks sobilikke aspekte. Nimetati näiteks selliseid teemasid nagu arvud, numbrid, perekond, geomeetrilised kujundid, loendamine, võrdlemine, värvused, kuud ja nädalapäevad.

Õppevaldkonnad

Toodi välja, et muinasjutte käsitletakse etappide kaupa, alustatakse keele ja kõnega seotud tegevustes muinasjuttude lugemisest või jutustamisest ning liigutakse edasi järgmiste tegevuste juurde. Õpetajad rääkisid, et nad loevad lastele muinasjutte ette, muinasjutte

jutustatakse ja dramatiseeritakse. Kaks õpetajat leidsid, et neile meeldib kõige rohkem lastele muinasjutte jutustada, sest jutustades jõuab oluline osa loost lasteni ja lapsed saavad kuulnud jutust paremini aru. Kaks õpetajat nimetasid eelistuste hulka dramatiseerimise. Õpetajad põhjendasid valikut sellega, et kui tehakse näitemängu või kasutatakse muinasjutu juurde mingisuguseid vahendeid on kõik lapsed kaasatud ja nad saavad ka ise olla loo tegelased. Üks vastaja märkis, et dramatiseering on laste jaoks mäng. Ühele õpetajale meeldis enim muinasjuttude ettelugemine lõunaajal ja ta oli arvamusel, et sel viisil jääb lugu lastele kõige paremini meelde. Kaks õpetajat ütlesid, et eelistavad mitmest variandist kombineeritud versiooni: jutustamist ja dramatiseerimist ning lugemist, jutustamist, dramatiseerimist. Vastajad põhjendasid oma valikut sellega, et läbi mitmekordse variandi saavad lapsed muinasjutust paremini aru ja näitemängu kaudu on võimalik näha, kuidas lapsed kuulnud loo sisu mõistsid. Õ7 selgitas: „Jutustades jõuabki lapseni oluline, leian mina. Mul on kohe kindel veendumus selles.”

Õpetajad tõid välja et muinasjutte kasutatakse näiteks kuulamise ja kõnelemisega seotud tegevustes, tehakse lastega vestlusi ja arutelusid, lapsed jutustavad muinasjutte. Üks õpetaja selgitas, et individuaalse lugemise ajal on lastel, kelle lugemisoskuse tase on kõrgem, võimalus muinasjututeksti lugeda. Õpetajad tõid näiteid, et muinasjuttude esitamise juurde kasutatakse vahel ka pildimaterjali, et harjutada pildi järgi jutustamist ja järjestamist. Üks õpetaja nimetas, et kasutab eesti keelt teise keelena kõnelevate laste jaoks muinasjutu kohandamist. Õ2 arvas: „Jutustamisoskus on väga oluline vanemas rühmas, et nad saaksid jutustada, pildiseeriat järjestada.”

Uurimuses osalenud õpetajad leidsid, et muinasjuttudest saadakse inspiratsiooni kunstitegevustesse. Näiteks nimetati joonistamist, maalimist, voolimist ja meisterdamist. Kaks õpetajat selgitasid, kuidas nad on muinasjutu põhjal ühistööd teinud: plakat ja raamat, milles illustreeritud tegevused muinasjutust. Intervjueeritavad rääkisid, et muinasjutte või tegelasi rakendatakse matemaatikategevustesse, näiteks arvutamises, võrdlemises ja loendamises. „Algelised tekstülesanded, siis sai ka muinasjutte ära kasutatud, näiteks: Lumivalgeke tegi süüa, oli seitse põialpoissi ja kaks pidid ära juba tööle minema, et mitmele pidi siis Lumivalgeke laua katma?” (Õ 1)

Mõned õpetajad tõid välja, et muinasjutud leiavad kasutust valdkonnaga „Mina ja keskkond” seotud tegevustes, kuid seejuures selgitati, et liigutakse üle reaalsele nähtustele. Üks õpetaja esitas näite, et muinasjuttu on kasutatud vaatlustegevusel, kuid samas pööratakse

lisaks muinasjutuloomadele tähelepanu ka pärisloomadele. Üks intervjueeritav rääkis, et muinasjutust on alguse saanud uurimistegevus ja üks õpetaja selgitas, kuidas muinasjuttu on ka jalutuskäigul jäljendatud. Õpetajate sõnul on vahepeal muusikategevused ja liikumistegevused samuti muinasjuttudest inspireeritud.

Dramatiseerimine

Uurimuses osalenud õpetajad rääkisid, et nad kasutavad muinasjuttudega töötades dramatiseerimist ja esitasid näiteid dramatiseerimise erinevatest vormidest. Ühe variandina nimetati, et õpitakse muinasjuttu ning lavastatakse seda siis publikule või mängitakse muinasjuttu lihtsalt oma rühmas. Õpetajad selgitasid, et kasutavad erinevate tegevuste ilmestamiseks muinasjututegelasi. Näiteks toodi välja, et ettelugemise või jutustamise juurde kaasatakse näpunukke ja ka käpiknukke. Üks õpetaja selgitas, kuidas ta on tegevuse jaoks ise muinasjututegelast mänginud või kaasanud lapsi oma rühmast ja ka kõrvalrühmast, et tegevuse jaoks lühikest näitemängu teha. Kaks intervjueeritavat kõnelesid, et lastel on võimalus muinasjuttu mängida lauateatril ja üks intervjueeritav lisas, et on lastega varjuteatrit teinud. Arvati, et muinasjuttude lavastamine annab lastele võimaluse kehastada erinevaid osi, olla muinasjututegelane ja iseenda rollist välja astuda. Õpetajate sõnul valivad lapsed kehastamiseks ka kurjemaid tegelasi ja tegelaskujusid, kellel on võimu ning jõudu. Toodi välja, et lapsed saavad muinasjutte lavastades teada ja proovida erinevate teatris töötavate inimeste rolle, näiteks näitleja, valgustaja, lavastaja. Õ1 ütles: „Võib-olla see, et saad iseenda rollist natuke välja astuda, ilma, et see oleks halb või siis keegi karistaks sind selle eest. Saadki proovida erinevaid asju, olla nii hea kui halb.”

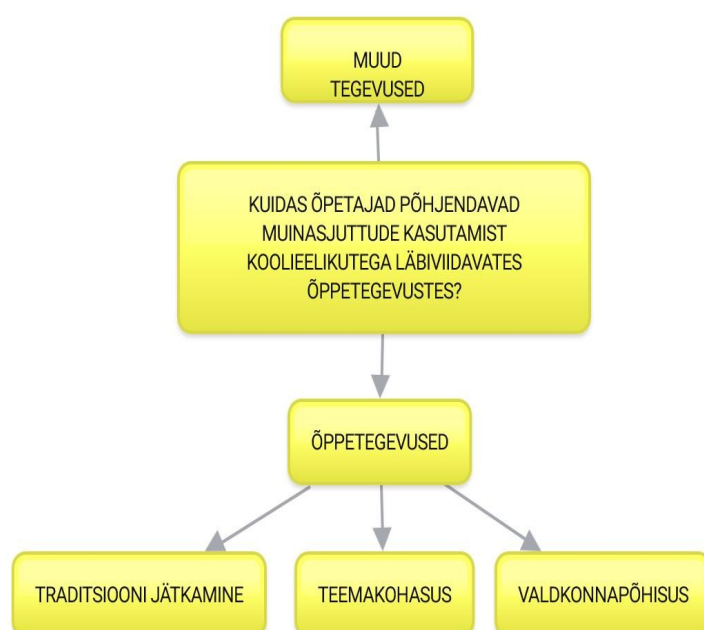
Leiti, et dramatiseerimine avaldub lasteaias ka laste poolt algatatud lavastusmängude ja rollimängude näol. Täpsustati, et rollimängu võib näha näiteks printsessimängu kujul. Õpetajad selgitasid, et muinasjutu kandumist vabasse mängu soodustab see, kui eelnevalt on õppetegevustes muinasjutuga tegeletud. „Perioodil kui me läbime seda teemat, siis on näha, et sellel momendil mängitakse rohkem seda muinasjuttu.” (Õ 4)

Vastajad tõid näiteid erinevatest vahenditest, mida lastel on võimalik muinasjuttude lavastamise juurde kasutada: kostüüme, maske, näpunukke ja käpiknukke, mänguasju, kardinaid. Lisati, et lapsed saavad soovi korral olemasolevate vahendite abil ehitada teatrilavale sarnase konstruktsiooni ning muinasjuttu esitada või ka ise vajalikke vahendeid

meisterdada. Kaks õpetajat rääkisid, et mõnikord kandub muinasjutt rühmaruumist välja, kus selle põhjal mängu jätkatakse.

Õpetajate põhjendused muinasjuttude kasutamise kohta koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes

Õpetajate põhjendused muinasjuttude kasutamise kohta koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes jagunesid kahte peateemasse: „Õppetegevused” (kolm alateemat) ja „Muud tegevused”. Teemad ja alateemad on näidatud joonisel 3.

Joonis 3. Kolmanda uurimisküsimuse teemade ja alateemade jaotus.

Õppetegevused

Uurimuses osalenud õpetajad tõid välja, et muinasjutud on õpetlikud ja arendavad. Selgitati, et erinevad lood on lastele teadmiste omandamise allikaks ja samas läbi muinasjuttude kinnistub ka varem õpitu, nimetati kuude ja nädalapäevade kinnistumist. Mõned õpetajad olid arvamusel, et muinasjutu kaudu on vahepeal lihtsam õppida, sest kordused aitavad informatsiooni meelde jätta. Õpetajad rääkisid, et muinasjuttude põhjal arendatakse edasi teisi õppetegevusi. Kaks vastajat märkisid, et kui nad kasutavad muinasjuttu, siis tehakse nädala jooksul erinevad tegevused muinasjutust inspireerituna. Leiti, et muinasjuttude ja muinasjututegelaste kasutamine rikastab õppetegevusi ja motiveerib lapsi tegevusi tegema. „Muinasjutt ikka rikastab väga palju, nad saavad väga palju huvitavat ja vahvat teada. Elu-

olust, kuidas nad rääkisid, kuidas nad käitusid, milline riietus oli või üldse kõigest sellest teada, aimu.” (Õ 6)

Respondendid olid arvamisel, et koolieelikute õppetegevustesse muinasjuttude planeerimisel arvestatakse sellega, mida on vaja lastele õpetada. Intervjueeritavad rääkisid, et muinasjuttude valikul peetakse silmas laste huvisid ja soove: kui lapsed avaldavad mõne muinasjutu osas soovi, siis võetakse see plaani. Lisaks eelnevale nimetasid õpetajad, et muinasjuttude valimisel õppetegevustesse lähtutakse õppekavast, tegevuskavast, teemadest ning nädala- ja kuu plaanist. Mitmed õpetajad märkisid, et tehakse eraldi muinasjutunädalat ja teatrinädalat ning lisati, et siis kasutatakse muinasjutte rohkem. Kõik vastajad ütlesid, et õppetegevustesse leitakse muinasjutte peamiselt raamatutest. Selgitati, et kasutatakse lasteaias olevaid raamatuid ja vajadusel tuuakse teoseid raamatukogust. Mõned õpetajad lisasid, et kasutavad muinasjuttude leidmiseks ka interneti abi. Kaks õpetajat nimetas, et muinasjuttude kasutamine on vähenenud, lisati, et muinasjutte kasutatakse korra või kaks kuus. Üks intervjueeritav tõi välja tõsiasja, et muinasjuttude vähenemine laste seas on tingitud meedia mõjust. Õppetegevuste osas toodi näiteks vanema rühma tegevuste tihedus ja muutus seoses uue riikliku õppekava tulemisega. „Kui konkreetselt õppetegevustes, siis olid ikkagi põhiliselt need õpetuslikud eesmärgid, et laps õpiks midagi muinasjutu kaudu. Et täita oma õppe eesmärgid muinasjutu kaudu, nende tegelaste kaudu või selle kaudu mis seal oli.” (Õ 7)

Õpetajad leidsid, et nad kasutavad muinasjutte kõige rohkem valdkonnaga „Keel ja kõne” seotud tegevustes. Üks õpetajatest täpsustas, et kasutab muinasjutte enim kuulamise ja kõnelemise tegevustes. Peamise põhjusena toodi välja, et muinasjuttu on hea kasutada, sest see on seotud valdkonna „Keel ja kõne” all tehtavate tegevustega – aruteludega ja arendatavate oskustega, näiteks jutustamisoskusega. Üks õpetajatest lisas lisaks keele ja kõne tegevustele, et kasutab muinasjutte palju ka kunstitegevustes kuna see on talle meelepärane ning kunstitegevused võimaldavad lastel end emotsionaalselt väljendada ja iseseisvalt tegutseda.

Muinasjutt ise ongi keeleline, see ongi juba „Keel ja kõne”. Kui sa jutustad muinasjuttu, siis see ongi kuulamine ja see on nii loomulik kuidagi. See kõik on ju „Keel ja kõne”: jutustamine, mälu, arutelud-kõik need on „Keel ja kõne”. (Õ 2)

Õpetajad nimetasid erinevaid põhjuseid, miks nad mõnes tegevuses muinasjutte vähem kasutavad. Kaks õpetajat tõi välja, et nad kasutavad muinasjutte kõige vähem valdkonnaga „Mina ja keskkond” seotud tegevustes. Üks vastaja ütles, et „Mina ja keskkond” on teemade poolest lai valdkond ja igale teemale on keeruline muinasjuttu leida. Õpetaja lisas,

et „Mina ja keskkonnaga” seotud tegevustes keskendutakse pigem sellele, et lapsed saaksid tõeseid kogemusi ise katsudes, uurides ja vaadeldes. Teine õpetaja leidis, et tema jaoks on nendes tegevustes muinasjutte raske kasutada kuna lastele tuleb teemad põhjalikult lahti selgitada. Mõlemad õpetajad väitsid, et alati ei meenu teemakohast muinasjuttu ja ei mõelda, et võiks antud tegevuse juures muinasjuttu kasutada.

Kui sa räägid muinasjuttu, siis see on ka oma miljö ja asi. Kui rääkida teemal „Mina ja keskkond”, siis tavaliselt lastele ju meeldib ka tegelikult ise katsuda, käia, teha, uurida, jagada oma kogemusi, mis ta on teinud. See ju ei ole enam muinasjutt. (Õ 1)

Kolm õpetajat arvasid, et nad kasutavad muinasjutte kõige vähem „Matemaatikaga” seotud tegevustes. Üks vastaja lisas lisaks matemaatikale, et kasutab muinasjutte vähe ka „Mina ja keskkonnaga” seotud tegevustes. Üks õpetajatest täpsustas, et tema puhul leiavad muinasjutud kõige vähem kasutust võrdlemise ja arvutamise tegevustes ja teine märkis, et ta ei kasuta muinasjutte arvutamise seotud tegevustes. Kaks õpetajat põhjendasid oma seisukohta matemaatikategevuste konkreetsuse ja piiritletusega. Üks vastaja lisas, et kui pidevalt tuua tegevusse muinasjututegelasi, siis laste tähelepanu on tegelasel ja hajub põhitegevuselt. Üks õpetaja märkis, et alati ei leidu muinasjuttudes selliseid teemasid, mis sisaldaks vanema rühma lastele eesmärgipäraselt õpetatavat. Kaks vastajat tõid välja, et muinasjutte kasutatakse kõige vähem kunstitegevustes. Üks õpetaja nimetas vähese kasutamise põhjuseks enda eripära. Teine õpetaja ütles, et kunstitegevused on aeganõudvad ja mõnikord on muinasjutu pikkuse tõttu keeruline seda tegevusse tuua. Õ4 ütles: „Ta on piiratum ala ja konkreetsem ja just sellepärast siis seda muinasjuttu kasutangi vähem.”

Vastajad rääkisid oma mõtetest seoses muinasjuttude vähese kasutamise põhjustega mõningates õppevaldkondades. Toodi välja, et muinasjutud võiksid rohkem sisaldada teemasid, mis on seotud lastele igapäevaselt nähtavaga ja kogetavaga ning eesmärgipäraselt õpetatavaga. Õpetajad leidsid, et alati ei tulda mõttele muinasjutte kasutada või pole sobivat, teemakohast, muinasjuttu. Selgitati, et pidevalt on keeruline muinasjutu, valdkonna ja püstitatud eesmärgi vahel seoseid luua.

Matemaatikas on lisaks sellele, et on olemas arvud ja numbrid on liitmine ja lahutamine. Muinasjuttudes on seda suhteliselt vähe. Kui laps kooli läheb, siis ta peab ikkagi suutma viie piires liita-lahutada, et me peame kõikide aspektidega

arvestama. Võib-olla need põhimõisted saame muinasjuttude kaudu, aga meil on lisaasju ka, mida me peame tegema. (Õ 2)

Üks intervjueeritav oli arvamusel, et lihtsam on muinasjutust tegevust edasi arendada või tegevusse muinasjutulikkust lisada. Ühe õpetaja arvates muutuks pidev muinasjutu põhjal tegevuste ülesehitamine rutiinseks.

Muud tegevused

Õpetajad selgitasid, et lisaks õppetegevutele leiavad muinasjutud kasutust ka muul ajal. Õpetajad rääkisid, et loevad lastele muinasjutte unejutuks ja mõned vastajad rääkisid, et vahepeal kasutatakse muinasjuttude esitamiseks helikandjat. Kaks vastajat märkisid, et mõnikord jutustavad nad lastele muinasjuttu vabal ajal. Mõned uurimuses osalenud õpetajad nimetasid seose lasteaias korraldatavate ürituste ja muinasjutu vahel– ürituse teema muinasjuttudest inspireeritud. Lisati, et lastega käiakse muinasjuttude põhjal tehtud etendusi vaatamas. Näiteks rääkis Õ5: „Ma olen makipealt pannud enne magamaminekut mõne muinasjutu. Lihtsalt vahelduseks minu lugemisele. Siin on selliseid muinasjutukassette, et see on jälle ka teistpidi huvitav kuulata.”

Kaks õpetajat rääkisid, et rühmas võib muinasjutte lisaks raamatutele näha veel puslede näol. Üks õpetaja tõi välja, et rühmas on olemas muinasjutust inspireeritud õppematerjal ja üks uurimuses osaleja nimetas, et võimalusel vaatab ta lastega muinasjutu alusel tehtud multifilmi.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, millised on Valga maakonna lasteaiasõpetajate eesmärgid ja eelistused muinasjuttude kasutamisel koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes. Uurimusest selgus, et õpetajate arvates on oluline toetada lapse emotsionaalset, sotsiaalset, kognitiivset ja keelelist arengut. Õpetajad eelistasid muinasjuttude esitamisel erinevaid variante: jutustamist, ettelugemist ja dramatiseerimist ning mitmest variandist kombineeritud versiooni. Muinasjuttude valikul arvestatakse laste huvi ja seda, mida on vaja lastele õpetada. Ilmnes, et kõige rohkem kasutatakse muinasjutte valdkonnaga „Keel ja kõne” seotud tegevustes. Teiste valdkondade alastes tegevustes leiavad muinasjutud erinevatel põhjustel vähem kasutust.

Tropp ja Mägi (2008) leidsid, et tundeid, mille väljendamist ja millega hakkamasaamist lapsel õppida tuleb on mitmeid, kuid põhilised neist on hirm, kurbus, viha ja rõõm. Õpetajate arvates tekitavad muinasjutud lastes samasuguseid emotsioone ja veel ka ärevust. Lisaks selgus, et muinasjutte kuulates ja nende üle arutledes mõistavad lapsed paremini iseenda emotsioone ning areneb oskus oma tunnetega toime tulla. Seega leiab kinnitust Fleeri ja Hammeri (2013) väide, et muinasjutte esitades on õpetajatel võimalus pakkuda emotsioonideküllaseid olukordi, mis aitavad lastel oma emotsioonidest ja tundeseisundist teadlikuks saada, mis läbi kujuneb oskus iseseisvalt oma tundeavaldusi reguleerida. Peale selle tuli uurimusest esile, et muinasjutud arendavad teiste inimeste tunnete mõistmise oskust. Kokkuvõttes võib Denhami, Bassetti ja Zinsseri (2012) väljatoodu põhjal öelda, et muinasjutud toetavad emotsionaalse kompetentsuse kujunemist.

Uurimusest ilmnese, et muinasjutud suunavad lapsi õige käitumisviisi poole, reeglitest kinni hoidma ning aitavad heal ja halval vahet teha. Muinasjuttudest saavad lapsed näha, et headust tunnustatakse ja halval käitumisviisil ning reeglite ületamisel on tagajärjed. Kulikovskaya ja Andrienko (2016) leidsid sarnaselt, et muinasjuttudest kuulevad lapsed, mis on hea ja mis halb, õpivad heal ja halval vahet tegema ning näevad, et õiguste ja normide rikkumisel on omad tulemused. Sellest tulenevalt omandavad lapsed kogemusi teiste inimestega suhete loomiseks ning õpivad aimama igapäevaelus ette tulevaid stsenaariume (Kulikovskaya & Andrienko, 2016). Peale selle selgus, et muinasjutud kasvatavad lastes erinevaid väärtusi. Ruterana (2012) nimetas lisaks moraalile ja väärtustele maitsemeelt ja kombeid, mis läbiviidud uurimuse tulemustes oluliselt ei avaldunud. Võib öelda, et muinasjutud toetavad sotsialiseerumise protsessi ning seeläbi aitavad mõneti kaasa sotsiaalse kompetentsuse kujunemisele (Khuziakhmetov & Nasibullov, 2016; Lindgren & Suter, 1994; Semrud-Clikeman, 2007). Kokkuvõttes saab välja tuua, et kuna muinasjutud on abiks nii sotsiaalse kui ka emotsionaalse kompetentsuse kujundamisel, siis on nad heaks vahendiks koolivalmiduse toetamisel (Heller et al., 2012).

Sarnaselt Leppiku (2004) mõttele on õpetajate arvates võimalik muinasjuttude kuulamise ja nende üle arutlemise teel laste mõtlemisoskust arendada. Õpetajad nimetasid nii madalama taseme mõtlemisoskuse arendamise nagu arusaamine ja kujutlusvõime, kui ka kõrgema taseme mõtlemisoskuse arendamise, näiteks seoste loomine ja analüüs, seisukohalt olulisi aspekte. Lisaks eelnevale selgus, et muinasjutud toetavad laste keelelist arengut. Õpetajad tõid välja, et muinasjutte kasutades saab lastele tutvustada lauseehitust, arendada

sõnavara ja kuulamisoskust, samuti nimetati korduste tähtsust ja lauseehituse täiustumist. Kärtneri jt (2006) väitsid, et muinasjutud laiendavad laste sõnavara ja leidsid, et läbi korduste jäävad sõnad ning fraasid meelde. Hallap ja Padrik (2008b) lisasid peale sõnavara veel võimaluse tundma õppida erinevaid lausetüüpe, aktiivse kuulamisoskuse kujundamise ning suulise eneseväljenduse täienemise. Õpetajate arvates saab muinasjuttude abil arendada jutustamisoskust, mis ilmnes ka Vreimanni (2016) uurimistööst. Uurimusest nähtub, et muinasjuttudega soovitakse lastes tekitada huvi raamatute vastu ja ka lugemishuvi, mis on valdkonna „Keel ja kõne” üheks õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks (Koolieelse..., 2011). Kokkuvõtteks sai kinnituse Kärtneri jt (2006) väide, et lastekirjandus, mille alla kuulub ka muinasjutt, on osa keeleõppest ja toetab last sotsiaalselt, emotsionaalselt ning kognitiivselt.

Õpetajad kasutavad koolieelikutega mitut liiki muinasjutte. Sarnaselt Erdeli (2008) uurimusele selgus, et kasutatakse ime- ja loomamuinasjutte, kuid õpetajad lisasid eelnimetatutele näiteid kunstmuinasjuttudest, klassikalistest muinasjuttudest ja rahvamuinasjuttudest. Eri liiki muinasjutud on olulised laste lugemishuvi, ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujundamise seisukohalt (Koolieelse..., 2011). Muinasjutud leiavad rakendust erinevate õppevaldkondade alastes tegevustes. Laasik, Liivik, Täht ja Varava (2008) tõid välja, et muinasjuttu võiks „Mina ja keskkonnaga” seotud tegevustes kasutada erinevate keskkondadega tutvumiseks. Intervjueeritavate vastused olid nimetatud valdkonna osas pigem tagasihoidlikud, nimetati vaatlust, uurimist ja jalutuskäiku. Tulemused näitavad, et muinasjuttudest saadakse inspiratsiooni joonistamise, maalimise, voolimise ja ka meisterdamise tegevustesse, seega leidis kinnitust Olli (2008) toodu, et muinasjutt sobib kunstitegevusse sisseelamiseks. Õpetajad tõid välja, et muinasjutud ja ka muinasjututegelased on kasutust leidnud loendamise, võrdlemise ja arvutamise seotud tegevustes. Töö autor leiab, et vajalik oleks põhjalikumate näidete olemasolu, kuidas muinasjuttudele erinevates tegevustes kasutust leida. Võimalik, et see annaks õpetajatele inspiratsiooni muinasjuttude rakendamise osas ja tõstaks kasutussagedust.

Õpetajad võiksid kasutada erinevaid meetodeid, et lapsi kirjandust mõistma ja hindama suunata (Koolieelse..., 2011). Uurimusest järeldub, et õpetajad esitavad muinasjutte mitmekülgset: lugedes, jutustades ja dramatiseerides. Erdeli (2008) uurimusest dramatiseerimist esile ei tulnud, kuid Kuriku (2012) uurimuse tulemustest võib sarnasust märgata. Igal õpetajal on välja kujunenud oma eelistus esitusviisi osas. Lisaks üksikutele variantidele rakendatakse ka mitme esitusviisi kombineerimist. Sarnaselt Erdeli (2008)

uurimusele, tuli välja, et muinasjutte kasutatakse ka vaba mängu ajal. Erdel (2008) jõudis järeldusele, et lapsed loevad vaba mängu ajal muinasjutte, siinkohal nimetati lavastusmängu ja rollimängu mängimist. Seega sai kinnituse Bakeri (1996) öeldu, et lasteaias võib peamiselt näha loovdraamat, lavastusmängu ja rollimängu. Olulise asjaoluna ilmnas, et muinasjutte viidi mängu rohkem edasi sel ajal, kui õpetajad neid õppetegevustes rakendasid. See kinnitab Haljaku (2011) toodud ühte aspekti, et lapsed toetuvad dramatiseerides lugudele ja muinasjuttudele, millega nad on varasemalt kokku puutunud.

Õppetegevustesse muinasjutte planeerides vaatavad õpetajad, mida on vaja lastele õpetada, samuti arvestatakse laste huvide ning soovidega. Eelnev seostub Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) väljatooduga, kus nimetatakse, et õppetegevusi planeerides on tarvis silmas pidada laste arengutaset, vanust, huve ja eripärasid. Eripäradele tähelepanu pööramine selgub näiteks sellest, et arvestatakse eesti keelt teise keelena kõnelevate lastega (muinasjutu kohandamine). Peale selle tähendati, et muinasjuttude kasutamise valikul lähtutakse õppekavast, tegevuskavast, kasutamine sõltub nädala-või kuu teemast ja plaanist. Erdeli (2008) uurimusest ilmnas, et muinasjuttude kasutamine oleneb nädala teemast, laste huvist, lisaks veel vahenditest ja ajast. Aja aspekt selgus ka siis, kui nimetati muinasjuttude kasutussageduseks korra või kaks kuus.

Muinasjutud leiavad õppetegevustes rakendust erineval määral ning põhjused kasutusrohkuse või vähesuse osas on mitmesugused. Uurimuse käigus nimetati õppetegevusi enamasti üldiselt, valdkonnapõhiselt. Õpetajad tegelevad muinasjuttudega kõige rohkem „Keel ja kõnega” seotud tegevustes. Erdeli (2008) uurimistööst tuli välja, et enim kasutatakse muinasjutte kuulamise ja kõnelemise tegevustes. Ühest küljest on tulemus sarnane, sest kuulamine ja kõnelemine liigitub „Keele ja kõne” alla. Uurides õpetajate põhjendusi selgus, et muinasjutt on seotud „Keele ja kõne” all tehtavate tegevuste ja arendatavate oskustega. Seega võib öelda muinasjutte kasutades saab täita õppekavas toodud eesmärgid. Erdeli (2008) urimus näitas, et õpetajad kasutavad muinasjutte võrdlemise ja arvutamise tegevustes väga vähesel määral. Õpetajad mainisid vähest kasutust lisaks „Matemaatikale” valdkondadega „Mina ja keskkond” ning „Kunst” seotud tegevustes. Nimetati, et muinasjuttudes jääb puudu vanema rühma lastele eesmärgipäraselt õpetatavast, kuid toodi välja erinevaid matemaatikaga seotud teemasid, mis muinasjuttudes siiski olemas on. Õpetajate arvates ei leidu alati teemakohast muinasjuttu või ei teki mõtet muinasjutu kasutamise osas. Muinasjuttude rakendamiseks on

erinevaid võimalusi ja iga õpetaja leiab enda jaoks kõige sobivama variandi. Hea on tõdeda, et muinasjutud leiavad kasutust ka õppetegevuste välisel ajal.

Töö autor leiab, et bakalaureusetöö piiranguks võib pidada väikest valimit, seetõttu ei ole võimalik teha üldistavaid järeldusi. Samuti saab piiranguks nimetada varasemate uurimuste nappust, mistõttu on keeruline välja tuua võrdlusmomenti. Töö on praktilise väärtusega autorile, kes sai hea kogemuse intervjuerijana ja kelle jaoks oli töö koostamise protsess õpetlik. Autor näeb bakalaureusetöö praktilist väärtust lasteaiaõpetajatele ja ka lapsevanematele kuna teoreetilises osas ja ka tulemuste põhjal on võimalik saada hea ülevaade muinasjutu rollist lapse arengus ja kasutamise tähtsusest ning võimalustest koolieelses lasteasutuses läbiviidavates õppetegevustes.

Tänuõnad

Töö autor tänab Valga maakonna lasteaedade juhtkondasid, kes olid abiks intervjueritavate leidmisel. Eriline tänu kõikidele õpetajatele, kes nõustusid jagama oma kogemusi ja mõtteid seoses muinasjuttude kasutamisega. Samuti avaldab töö autor tänu bakalaureusetöö juhendajale, kes toetas igati töö valmimist. Tänuõnad kuuluvad ka töö autori lähedastele.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri:

Kuupäev:

Kasutatud kirjandus

- Adams, N. E. (2015). Bloom's taxonomy of cognitive learning objectives. *Journal of the Medical Library Association : JMLA*, 103(3), 152–153.
- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Raths, J., & Wittrock, M. C. (2001). *A taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Longman.
- Andersone, R. (2009). Through Fairy-Tales to Math in the Lessons. *Acta Didactica Napocensia*, 2(2), 111–118.
- Baker, B. R. (1996). Drama and Young Children. *Early Childhood Education*. School of Education. Baylor University. Waco, TX.
- Bazeley, P. (2013). *Qualitative data analysis. Practical strategies*. Sage.
- Bettelheim, B. (2007). *Muinasjuttude võlujõud. Muinasjuttude tähtsus ja tähendus*. Tartu: AS Atlex.
- Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain*. New York, Toronto: Longmans, Green.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research In Psychology*, 3(2), 77–101.
- Coulacoglou, C. (2014). A study on the psychometric properties of the Fairy Tale Test (FTT). *Rorschachiana*, 35(2), 176–213.
- Denham, S. A., Bassett, H. H., & Zinsser, K. (2012). Early Childhood Teachers as Socializers of Young Children's Emotional Competence. *Early Childhood Education Journal*, 40(3), 137–143.
- Dewan, P. (2016). Perennially Popular The Appeal of Classic Fairy Tales for Children. *Children & Libraries: The Journal Of The Association For Library Service To Children*, 14(2), 27–31.
- Erdel, L. (2008). *Muinasjuttude kasutamine koolieelse lasteasutuse 6-7-aastaste rühmades*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Erelt, T., Kadakas, M., Kala-Arvisto, U., Kraav, I., Maanso, V., Puksand, H., Tamm, E., & Unt, I. (2014). *Hariduse ja kasvatuse sõnaraamat*. AS Pakett.

- Fleer, M., & Hammer, M. (2013). Emotions in imaginative situations: The valued place of fairytales for supporting emotion regulation. *Mind, Culture, and Activity*, 20(3), 240–259.
- Haljak, R. (2011). *Dramatiseeringute kasutamine koolieelse lasteasutuse õppetegevustes emakeele ja võõrkeele õpetamisel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2008a). Valdkond „Keel ja kõne”. E. Kulderknup (Toim), *Õppe-ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 26–43). Tartu: Kirjastus Studium.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2008b). *Lapse kõne arendamine. Praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Heller, S. S., Rice, J., Boothe, A., Sidell, M., Vaughn, K., Keyes, A., & Nagle, G. (2012). Social-Emotional Development, School Readiness, Teacher–Child Interactions, and Classroom Environment. *Early Education & Development*, 23(6), 919–944.
- Hetherington, E. M., & Parke, Ross. D. (2003). Cognitive Development Piaget and Vygotsky. T. Dorwick (Eds.), *Child psychology: a contemporary viewpoint* (pp. 318–363). Boston: McGraw-Hill.
- Hohr, H. (2000). Dynamic Aspects of Fairy Tales: Social and Emotional Competence through Fairy Tales. *Scandinavian Journal Of Educational Research*, 44(1), 89–103.
- Hohr, H. (2013). Normativity in Fairy Tales: Scope, Range and Modes of Communication. *Scandinavian Journal Of Educational Research*, 57(6), 600–611.
- Huston, A. C., Bobbitt, K. C., & Bentley, A. (2015). Time spent in child care: How and why does it affect social development?. *Developmental Psychology*, 51(5), 621–634.
- Jones, D. E., Greenberg, M., & Crowley, M. (2015). Early Social-Emotional Functioning and Public Health: The Relationship Between Kindergarten Social Competence and Future Wellness. *American Journal Of Public Health*, 105(11), 2283–2290.
- Järv, R. (2005a). *Eesti imemuinasjuttude tekstid ja tekstuur. Arhiivikeskne vaatlus*. Väitekiri. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. Külastatud aadressil <http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/1187/jarv.pdf>
- Järv, R. (2005b). Muinasjutt. M. Hiiemäe (Toim), *Regivärsist netinaljadeni. Sissejuhatus rahvaluulesse* (lk 49–61). Tallinn: Kirjastus Koolibri.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Teksti- ja diskursusanalüüsi meetodid. Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

- Keltikangas-Järvinen, L. (2013). Sotsialiseerumine. T. Tomingas (Toim), *Väikelapse sotsiaalsus* (lk 36–55). Tallinn: Kirjastus Koolibri.
- Khuziakhmetov, A. N., & Nasibullov, R. R. (2016). Dialectics of Correlation of the School Student Personality Socialization and Individualization in Pedagogical Theory and Practice. *IEJME-Mathematics Education, 11* (4), 475–487.
- Kikas, E. (2008). Tunnetusprotsesside areng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 19–38). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011). *Riigi Teataja I 2008, 23, 152*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917?leiaKehtiv>
- Krusten, R., Kumberg, K., Mürsepp, M., Niitra, M., Ojala, H., Palm, J., Reidolv, M., & Tarrend, A. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik*. Tallinn: Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.
- Kulikovskaya, I. E., & Andrienko, A. A. (2016). Fairy-tales for Modern Gifted Preschoolers: Developing Creativity, Moral Values and Coherent World Outlook. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 233*, 53–57
- Kurik, K. (2012). *Lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Kärtner, P., Maiberg, L., Rikker, M., Tuuling, L., & Voltein, E. (2006). Jutustamine ja ettelugemine. M. Hallap, A.-R. Hausenberg, L. Pihlak, & K. Saarso (Toim), *Õppematerjal koolieelsete lasteasutuste õpetajate eesti keele kui teise keele õpetajate põhi- ja täienduskoolituseks* (lk 46–52). Tartu: Kirjastus Atlex.
- Laasik, T., Liivik, M., Täht, M.-E., Varava, L. (2008) Valdkond „Mina ja keskkond”. E. Kulderknap (Toim), *Õppe-ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 7–25). Tartu: Kirjastus Studium.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
- Laugaste, E. (1986). Žanrid. Muinasjutt. *Eesti rahvaluule* (lk 245–267). Tallinn: Valgus.
- Leppik, P. (2004). *Lapse ja tema mõtlemise arendamine*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lindgren, H. C., & Suter, W. N. (1994). Sotsiaalne, isiksuslik ja füüsiline areng. T. Õunapuu, & E. Krull (Toim), *Pedagoogiline psühholoogia koolipraktikas* (lk 63–88). Tartu: OÜ Greif.

- Lutz, S., & Huitt, W. (2004). Connecting cognitive development and constructivism: Implications from theory for instruction and assessment. *Constructivism in the Human Sciences*, 9(1), 67–90.
- Lääts, H. (2014). *Lasteraamatute kasutamine laste üldoskuste arendamisel kahe Põltsamaa lasteaia näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Miller, E., & Almon, J. (2009). Introduction: Crisis in the kindergarten. *Crisis in the Kindergarten: Why Children Need to Play in School* (p 15–22). *Alliance for Childhood (NJ3a)*.
- Milteer, R. M., Ginsburg, K. R., Mulligan, D. A., Ameenuddin, N., Brown, A., Christakis, D. A., ... & Levine, A. E. (2012). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bond: Focus on children in poverty. *Pediatrics*, 129(1), e204–e213.
- Mitchell, M. (2010). Learning about ourselves through fairy tales: Their psychological value. *Psychological Perspectives*, 53(3), 264–279.
- Muldma, M., & Kiilu, K. (2008). Valdkond „Muusikaõpetus”. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 91–107). Tartu: Kirjastus Studium.
- Mänd, Ü. (2008). *Muinasjutt 4-7-aastaste laste eelistuses*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Mürsepp, M. (2003). Rahvajutud. P. Kallam (Toim), *Lastekirjandus-müüt, pilt, lugu, laps* (lk 24–30). Põltsamaa: OÜ Vali Press.
- Oll, T. (2008). Valdkond „Kunst”. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 74–90). Tartu: Kirjastus Studium.
- Omar, N., Haris, S. S., Hassan, R., Arshad, H., Rahmat, M., Zainal, N. F. A., & Zulkifli, R. (2012). Automated analysis of exam questions according to Bloom's taxonomy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 59, 297–303.
- Org, A. (2017). *Eesti ulmekirjanduse žanrid ja nende poetika*. Väitekiri. Tartu Ülikool.
- Rahman, F. (2017). The Revival of Local Fairy Tales for Children Education. *Theory and Practice in Language Studies*, 7(5), 336–344.
- Raudsepp-Alt, U. (2008). Koolikohustuse lävel. K. Vahar (Toim), *Koolimineku lävel* (lk 7–13). Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Riis, A. (2007). *Muinasjuttude kasutamine loodusvaldkonna teemade käsitlemisel koolieelses lasteasutuses*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

- Ruterana, P. C. (2012). Children's Reflections on Gender Equality in Fairy Tales: A Rwanda Case Study. *Journal Of Pan African Studies*, 4(9), 85–101.
- Sabirova, E. G., Zakirova, V. G., & Masalimova, A. R. (2016). Development of Junior Pupils Research Skills in Interrelation with Universal Learning Activities. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(4), 505–514.
- Semrud-Clikeman, M. (2007). Social competence in children. *Social Competence in Children* (pp. 1–9). Springer US.
- Siimer, E. (2016). Looming ja kujutlusvõime. I. Tõnisson & S. Ratsõ (Toim), *Laste loovus ja kujutlusvõime. Mäng ja selle osa lapse psüühilises arengus. Lev Võgotski* (lk 9–16). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Smith, P. K., Cowie, H., & Blades, M. (2008). Kognitiivne areng: Piaget' teooria. M. Veisson (Toim), *Laste arengu mõistmine. Neljas väljaanne* (lk 378–409). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Tankler, M. (1999). Lapse sotsiaalne areng ja isiksuse areng. *Teoloogia ja praktika nr 6. Kuidas areneb laps* (lk 98–115). Kristlik Kirjastusselts LOGOS.
- Ten Dam, G., & Volman, M. (2007). Educating for Adulthood or for Citizenship: social competence as an educational goal. *European Journal of Education*, 42(2), 281–298.
- Tigas, E. (2006). *Lastekirjanduse kasutamine Põlvamaa koolieelsete lasteasutuste õppe- ja kasvatustöös*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Tropp, K., & Mägi, K. (2008). Emotsionaalne ja motivatsiooniline areng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 92–103). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Tsitsani, P., Psyllidou, S., Batziõs, S. P., Livas, S., Ouranos, M., & Cassimos, D. (2012). Fairy tales: a compass for children's healthy development—a qualitative study in a Greek island. *Child: Care, Health And Development*, 38(2), 266–272.
- Vahar, E. (2015). *Õpilaste koostatud ülesannete mõju põhikooli füüsika ainekavas sätestatud õpitulemuste saavutamisele elektrivoolu teema näitel*. Publitseerimata magistrütöö. Tartu Ülikool.
- Veisson, M., & Nugin, K. (2008). Lapse arengu hindamine. E. Kulderknup (Toim), *Lapse arengu hindamine ja toetamine* (lk 5–21). Tartu: Kirjastus Studium.
- Vreimann, T. (2016). *5-6-aastaste laste jutustamisõskuse arendamine muinasjuttude abil*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

- Wolff, W. (2014). The mind of child and adult. *The personality of the preschool child: the child's search for his self* (pp. 3–33). Butterworth-Heinemann.
- Wright, C., Bacigalupa, C., Black, T., & Burton, M. (2008). Windows into children's thinking: A guide to storytelling and dramatization. *Early Childhood Education Journal*, 35(4), 363–369.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Külastatud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1
- Zehetner, A. (2013). Why fairy tales are still relevant to today's children. *Journal Of Paediatrics And Child Health*, 49(2), 161–162.
- Zipes, J. (2012). The Cultural Evolution of Storytelling and Fairy Tales: Human Communication and Memetics. J. Zipes (Eds.), *The irresistible fairy tale: The cultural and social history of a genre* (pp. 1–20). Princeton University Press.

Lisa 1

Intervjuu kava

Taustaandmed intervjueeritavate kohta

Nimi:

Vanus:

Tööstaaž:

Viimati õpetas koolieelikute rühmas:

Laste vanus:

Laste arv rühmas:

Intervjuu läbiviimise koht:

Sissejuhatavad küsimused

Milline on Teie enda lemmikmuinasjutt?

Miks nimetatud muinasjutt Teile meeldib?

Missugust muinasjuttu Te viimati koolieelikutega kasutasite?

Mis eesmärgil Te nimetatud muinasjuttu kasutasite?

Põhiosa küsimused

1) Missugused on õpetajate eesmärgid muinasjuttude kasutamisel koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes?

1) Miks Te muinasjutte oma töös kasutate?

2) Missugused on Teie eesmärgid muinasjuttude kasutamisel koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes?

3) Milliseid muinasjutte Te koolieelikutega kasutate?

4) Miks Te just neid muinasjutte kasutate?

5) Kuidas Te koolieelikutele muinasjutte esitate?

6) Millist varianti Te nimetatutest ise eelistate?

7) Miks Te just seda varianti eelistate?

8) Mis Te arvate, milline on muinasjutu roll lapse arengus?

9) Kuidas toetavad muinasjutud lapse sotsiaalset arengut?

10) Kuidas toetavad muinasjutud lapse emotsionaalset arengut?

11) Kuidas toetavad muinasjutud lapse mõtlemisoskuse arengut?

12) Kuidas arendavat muinasjutud last keeleliselt?

2) Kuidas õpetajad muinasjutte koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes kasutavad?

1) Millest muinasjuttude kasutamine koolieelikute õppetegevustes Teie arvates sõltub?

2) Mille järgi Te muinasjutte koolieelikute õppetegevustesse valite?

3) Millistes koolieelikutega läbi viidavates õppetegevustes Te muinasjutte kasutate?

4) Missugustes koolieelikutega läbi viidavates õppetegevustes Te kõige rohkem muinasjutte kasutate?

5) Selgitage palun, miks Te nendes tegevustes muinasjutte kõige rohkem kasutate?

6) Millistes koolieelikutega läbi viidavates õppetegevustes Te kõige vähem muinasjutte kasutate?

7) Millega Te põhjendate muinasjuttude vähest kasutamist ... seotud õppetegevustes?

8) Mis põhjustab muinasjuttude vähest kasutamist mõningates õppevaldkondades?

9) Mis tingib muinasjuttude vähest kasutamist nimetatud tegevustes?

10) Mida peaksid muinasjutud sisaldama, et Te neid nimetatud tegevustes rohkem kasutaksite?

11) Missuguste õppetegevuste planeerimisel olete kogenud, et ei leidu sobivat muinasjuttu?

12) Kui palju leiavad muinasjutud kasutust koolieelikute vaba mängu ajal?

13) Kuidas muinasjutte vaba mängu ajal kasutatakse?

14) Millistest allikatest Te koolieelikutega tehtavatesse õppetegevustesse sobivad muinasjutud leiate?

Lõpetuseks

Soovite Te lisaks eelnevalt öeldule veel midagi lisada?

Soovite Te hiljem uurimuse tulemustega tutvuda?

Intervjuu lõpetamine ning intervjuueeritavatele tänusõnade edastamine.

Lisa 2

Väljavõtte uurijapäevikust

Kuupäev: 27.03 Aeg: 47 min Koht: Mängutuba	Esimene intervjuu. Intervjuu toimus lasteaia mängutoas, kus oli vaikne ning rahulik. Õpetaja oli väga jutukas ja avatud suhtleja, temaga oli huvitav intervjuud teha. Olen rahul, et suutsin ise veel mõned küsimused lisaks küsida./.../
Kuupäev: 29. 03 Aeg: 1h 11 min Koht: Rühmaruum	Tundsin ennast intervjuerides hästi. Intervjuu toimus rühmaruumis, kus oli hubane ning vaikne. Intervjueritav oli sõbralik, positiivne-temaga oli hea intervjuud teha. Tundsin ennast vabalt. Vastused oli huvitavad ning intervjueritav näitas intervjuu ajal ka näitmaterjale. /.../ Märkasin, et suudan ise paremini järjel püsida, olla tähelepanelikum kuulaja. Kindlasti sain intervjueritavalt huvitavat ja uut informatsiooni oma töö jaoks.
Kuupäev: 20.04	Lõpetasin intervjuude transkribeerimise. See oli oodatust palju mahukam töö, kuid väga vajalik. /.../ Ühe intervjuu transkribeerimiseks kulus umbes 8 tundi. /.../ Kodeerimine osutus tunduvalt ajamahukamaks kui esilagu tundus. Kodeerisin kõik intervjuud tekstitöötlusprogrammi abil. Iga intervjuu juures tundsin, kuidas ma järjest rohkem materjali süvenen ning sellega veelgi rohkem tuttavaks saan.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Kelli-Kaia Moora

(sünnikuupäev: 19.06.1995)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Muinasjuttude kasutamine koolieelikutega läbiviidavates õppetegevustes Valga maakonna lasteaedade näitel”,

mille juhendaja on Age Salo,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2 olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3.kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 29.05.2017